

OROL.

Časopis

pre zábavu a poučenie.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

Andrej Sytniansky.

Ročník III.

1655

V T. Sv. Martine.

Knihtlačiarско-účastinársky spolok.

1872.

ced.

OROL

Časopis

pro nápravu a poučení.

Křesťanskou osvetou ku svobodě a sláve!

První číslo vyšlo v roce 1822

Andřej Štátnický.

Ročník III.

1822

V T. Sv. Martina.

Křesťanská-česká-řeznická-škola

1822

1822

O B S A H.

Básne.

	Strana		Strana
Pozdrav, od Ludovita Žellu	1	Na Jana, z pozostalých rukopisov A. Sládkoviča	161
Zlatý pluh, povest Iudu, od Pavla Dobšinského	13	Pozastavenie, od Josefa Janču	166
Indian k milenke (Dľa Coopera.), od Lud. Kubániho	20	Divná dáma (21. Maja 1872), od J. Graichmana	171
Kamzik (prostonárodná povest), od Nezabudova	25, 231	Golgatha, od J. Al. Fábryho	175
Pozdrav (Hori Moskva!), od Andr. Sládkoviča	33	Lúčenie, od Zuziny R. Lojko-Tisovskej	180
Severná ziera (Lomonosov), od Nezabudova	41	Skamenelý, od Graichmana	185
Milina (Prostonár. poviedka), od Jos. Janču	43	Na Mateja, z pozostalých rukopisov Sládkoviča	194
	73, 106, 140	Vohľady (Ballada), z pozost. ruk. Kubániho	201
Lúbosť na cimiteri, od Jak. Graichmana	54	Tma (Dľa Birona), od Nezabudova	207
Duma Methodova, od L. Žellu	65	Sosutý sklep, od Graichmana	210
Moja hviezda (Z poľského), od L. Kubániho	79	Paulinymu, od Mil. Dumného	218
Sládkovičovi, z maďarského od Imr. Gáspár	83	Za tureckej vlády (Labutia pieseň), od A. Sládkoviča	225
Minister a mudroľub (Podľa Krylova), od Nezab.	88	Slovenkám, devám Podkriváňskym, od Dumného	245
Zábava pri pekle, od Jak. Graichmana	93	Svätoplukova zrada, od L. Žellu	257
Mladému poetovi, od Andr. Sládkoviča	97	Za Sládkovičom, od M. Dumného	265
Orol, od Janka Štepitý	114	V hore, od B. Tesnoskalského	276
Dobrá liška (Podľa Krylova), od Nezabudova	117	Súd, od Ludovita Žellu	293
Je to posvätná hodina (Z nemeckého), od Mil. Dumného	121	Petor Holec (Povest), od Ad. Sv. Osvalda	301
Dumka na blahú pamäť Sládkovičovi († 20. Apr. 1872), od Janka Bottu	130	Za synom, od M. Dumného	310
Za Sládkovičom, od Mil. Dumného	135	Kain, od Lud. Žellu	325
Orlu tatranskému, od Jos. Düricha	140	Hor sa (Z Chomiakova), od A. Sytnianskeho	333
Hviezda, jasná hviezda . . . od A. Sv. Osvalda	150	Vojanský pochod, od Samka Tomášika	334
Osíralá, z pozostalých rukopisov H. Tisovského	153	Andrej Lemeš († 5. Nov. 1872), od Kompaneka	357
		Pokanie, od Ludovita Žellu	361
		Sen (Z Chomiakova), od Sytnianskeho	371
		Tambura, od Nezabudova	379

Povesti a rozpravy.

Valgatha, historická povest z dejov uhorských XV. storočia, od L. Kubániho 3, 35, 67, 98, 130, 162, 194, 226, 261, 297, 328.	Cestopisné úryvky z altajských hôr (Zo „С.Ю.В. М.“ od V. P—na), podáva And. Sytniansky 186, 239, 279, 333.
Študenti (Humoreska), od Dr. G. K. Zechentera 15	Presadený kvietok (Obrázok z Tatier), od Mil. Dumného 203, 233
Modlime sa a bime (Z Mich. Czajkowského), od Andr. Sytnianskeho 21, 45	Struhár, povest od Jos. Škultetyho 210, 245, 282, 316, 346, 380
Svoj k svojmu, povest od Mil. Dumného 75, 107, 136, 167.	V Belehrade, od F. Kutlika 268
Kostól v Gružincach (Z Mich. Czajkowského), od Andr. Sytnianskeho 84, 313, 335, 366.	

Výchovoveda.

Povolanie štátu ohľadom národnej výchovy, sdeľuje Pavel Hečko 27, 50.

Literárne a umelecko-vzdelanostné články.

Počiatok samostatného života A. S. Chomiakova, od Nezabudova 42	mnohými dodatkami Andr. Sytniansky 57, 87, 117, 147, 181, 219, 241, 271, 344, 376.
Bulharsko. od Vel. D. Stojanova, podáva s	Dôležitosť krásneho umenia vo výchove a v ži-

	Strana		Strana
vote národov, podáva Pavel Hečko	80, 114, 140,	Listy v Čiech V, VI, VII, od Charvateckého	140,
	172, 208.		339, 372.
Rozpravy večernie o umení staroslovanskom,		Slovanski krásoumelci, podáva Pavel Hečko	276, 311,
vypravuje P. Z. Hostinský	88, 124, 158, 176, 279.		342, 373.

Živena.

Zápisnica prvého zasadnutia výboru „Živeny“ odo dňa 17. Jan. 1872. 31.

Literárne. umelecko-vzdelanostné dopisy.

Z Kysáču	55, 122	Z Tešina	254
Z Kláštora pod Zníovom	56	Z Hýb	287
Turč. Sv. Martin	121, 253, 284, 323	Praha	323, 385.
Nem. Lupča	121	Baňská Bystrica	352
Radvan	150	Požoň	353, 386.
Zpod Kriváňa	151	Baňská Štiavnica	355
Lipt. Sv. Mikuláš	152, 154.	Pešť	355, 387.

Rozličnosti.

Stanovy nakladateľského spolku pre vydávanie		Smrť Andreja Sládkoviča	123
slov. knih vo Veľ. Revúci	59	Smrť Andreja Lemeša	357
Rozmanitosti, od Sytnianskeho 62, 94, 126, 159, 188,		Stanovy slovenského spevokolu v Tuč. Svätom	
288, 389.		Martine	154

Literárne, umelecko-vzdelanostné zprávy.

Oznamy nových spisov a umeleckých diel 2, 62, 95, 128, 160, 191, 223, 255, 290, 323, 359, 390.
 Listareň redakcie 32, 64, 96, 128, 160, 192, 224, 256, 291, 324, 359, 391.
 Upozornenia redakcie a administrácie 96, 192, 292, 360 a 392.

OROL.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor: O. Sytniansky.

Ročn. III.

Turč. Sv. Martin, 31. Januára 1872.

Číslo I.

Pozdrav.

Este raz mi zmeravené údy
Pozdnie slnka lúče ohrejte!
Veď sa i tá včielka z driemot budí,
Nuž sa teplo po mne rozlejte!
Skoro mrazný výdych ladomora
I tie dolnie pláne opáli,
Zimný srieň a sňah sa privalí,
A zem tvrdá zaodeje kôra.
Tu v jaseňných ruží strakatine
V dumnom pohoviem si odpočine.

Kto vie, či vy pruhy zlatoskvelé
Potom ohrievať ma budete,
Keď sa po rebríku neba smele
Z jara zenyt bozkať vypnete?
Krahnú údy už v zápase s vekom
Kto vie, či len prázdnu stoličku
V oblubenom tomto krovíčku
Svojim nebudete hriať úpekcom?
Či na hrobe spiaceho už v Pánu
Nenajdete lýru roztrieskanú?

Lež, čo sa ti zrazu líčko mračí?
Blankyt čistý jako zrkadlo!
Zrieť sa môže v ňom, komu sa páči,
A ty si sa mráčkom obkládlo:
Či to fujak krdel húsok honí
Od Kriváňa k vlaským jazerám?
Či sa k týmto šírym medzerám
Martin ženie už na bielom koni?

Napni sa vysoko, prevysoko
A daj — čo to? — odpoveď mi oko! —

Nie to fujak krđel húsok honí
Od Kriváňa k vlaským jazerám,
Nie to Martin sa na bielom koni
K šírym týmto ženie medzerám :
Ved to tam od Tatry Svät-Martinský
Orol k tebe letí s pozdravom,
By pri sklonku tvojom sychravom.
Srđce ti obđerstvil po našinsky ;
Hľa, v zobáku lístok nesie biely,
A v ňom pobosk blahožičný, vrelý. —

Nuž mi vítaj, ty orlíčku jarý,
V týchto odcudzených pustinách !
Kde mi záštie každý podneť marí
K spevom častým v súrnych hodinách ;
Vítaj stokrát s svojim bratským heslom,
Obkruž skryšku môjho pobytu —
Hoc, krom môjho, tuto súcitu
Málo najdeš — svojim brkoveslom,
Potom leť zas v kraj slovenský pekný,
A o navštívenom toto riekní :

Nedivte sa, že už spev môj lúdny
Do nemoty tupej upadol :
Štyriaty ôsmy rok osudný
Dvadsať spevných liet mi ukradol ;
A čo teraz počnem kmet už slabý ?
Prst na votchej strune drevenie,
Každý tón jej chripí, krepenie,
A kraj tento, — ver ho nevystrábi.
Komu už posledný olej blčí,
Nie je čudno, — že spev toho mlčí.

Lež vy bratia, jako svieže puky,
Ktorým jarosť v žilách pohráva,
Vysukajte hodne silné ruky !
Mnoho ešte práce nastáva.
Nezváb zlato, úrad vás, ni žena,
Ani besným sok rozlútením ;
Zrakom k výške neba upreným
Kráčaj snaha vaša nezlomená.
Keď nás tisícročie nezdlávil,
Budúcnosť nám nebo prisúdilo !

A ja, čo i lýru pustím z hrsti
S útechou nad vámi dotlejem ;
A keď krytý trávou hrobnej prsti
Tam sa v riši duchov rozlejem,
Ej, i potom budem vás ovievať,
Budem žehnať slávu národu,
Žehnať rozkvet jeho, svobodu,
A pred trónom Božím o nej spievať:
Lež, jakby sa z vás kto hnusne klátil,
Haňbou by som v hrobe sa obrátil!
V jaseňi r. 1871. Eudovit Žello.

V a l g a t h a.

Historická povesť z dejov uhorských XV. stolia.

Od Eudovita Kubániho.

Vladislav, hrdinský kráľ Uhorska, leží už šesť rokov v sried svojich za slávu kresťanstva a samostatnosť kresťanskej Európy padlých víťazov slovanského a maďarského pôvodu, na rovinách Varny pochovaný.

Nad Uhorskom vedie správu Ján Huňad, bohatier, ktorému ani vo víťaznej udatnosti, ani v šľachetnomyslnosti, ani v bezzištnosti páru v Uhrách ešte nebolo, — ba asnaď ani nebude.

Pri tom všetkom, že správa krajiny v tak mocných a za všeobecné dobré mohutne pracujúcich rukách leží, — je krásna uhorská zem dejišťom sváru stránok, podlého sobectva, utiskovania národností a ľudu, panského prepychu, neslýchanej neočatej ctižiadosti a podlých pokútnych útokov na zmarenie vyvedenia najsvätejších snáh k celistveniu krajiny.

Jiskra Alžbetou, vdovou po Albertovi zostalou, k zastávaniu korunných práv jej pohrobka syna Ladislava proti Vladislavovi do Uhier povolanej, zakorenil sa ľahko so svojim chrabрым vojom v hornom Uhorsku, v lóne to svojich pobratimov Slovákov; lež bárs jak prísne svoje zmužilé voje drží, — preca tieto už či jedine len z pudu po dobrodružstvách a zisku, či snad, že to samo v sebe tajná Jiskrova vôľa, ktorú jeho podriadení vôdcovia z jeho držania, rečí, posuňkov atď. vyskúmať si mysleli; — miesto aby pri boku

hrdinského Huňada ztratu uhorského kráľa pri Varne pomstili, vychodia na zboje, lúpie pokojných obyvateľov a v svojom obchode cestujúcich kupcov.

Jako hovoríme, Jiskra svojim podvoliteľom hľadá veľmi cez prsty. Privrženci jeho, ktorých je sila, tajne síce, lež tým dôraznejšie robia útoky na jeho slabú stránku, na jeho slabú stránku, na jeho ctižiadost, ktorá sa v caesarovskom hesle — „alebo Jiskrom, alebo ničím“ — zračí. Bodlo ho to — jako to všeobecná mienka — že ho Huňad zo spolusprávy krajiny vytiskol; bodlo to i pánov Garu a Ujlakiho, toho času mohutných olygarchov, ktorí si na svojom pôvode mnoho zakladajú — a následkom tohoto tajni slavného Huňada, jako takého, ktorý len nedávno z prachu na správcovský stolec sa vyšvihol, nepriatelia sú. A tieto páni dla jích rázu radšej pod plášťom ustrájajú kunšty, jako čoby otvoreno čelo v čelo hrdinovi do očí pozrieť cheeli. Majú oni plášť, pána Jiskru, taktiež hrdinu, ktorý jedinký toho veku, ba snad i napotom, Huňadovi vyrovnat sa môže.

Bieda je to v tej uhorskej krajine!

Kráľa niet, ten je pod dozorstvom uskočného, podlocitného Ulrika Cilleya v rukách cisára Friderika i so svätou kráľovskou korunou. Dá sa myslieť, jakého panovníka chcú tieto páni z neho vychovať: bábkú, prvšiemu *

za prosiedok ustavičného vykonávania krajinkej moci za cudzím chrptom, — druhému za vasalla, ba asi za rebrík, po ktorom by tú krásnu uhorskú krajinu s pripojenými čiastkami jako zralé jablčko odtrhnúť a ku veľkej, lež roztrepanej nemeckej ríši privteliť mohol.

Na poludňo-východe Turek, ten zatatý nepriateľ krestanstva — bars i nedávno so správcom Huňadom pokoj na tri roky spravil — čaká len na príležitosť, aby prelomiať junácke prsia uhorských národov, celému západu ukázal cestu do Mahomedového raja.

Zle to vyzerá zle s tou ubohou vlastou.

Velmožia medzi sebou rozpadnutí, moc nesúsrednená, osobné chůtky po vláde, moci a zisku — a lud stá kosienka divým stádom rozšliapaná kryje sa ubohý, dodrancovaný do skrýš zeme, do tmavých jaskýň, do neprístupných hôr, hladajúc aspoň bezpečnosť tela; bo čo mal, nie Bôh, ale krdel za krdlom dravých žoldnierov mu vyrval.

Smutne to vyzeralo i v prsiach nezlomného Huňada. Nie za to, žeby jeho skalopevná povaha, vedením osobného nepriateľstva četných velmožov bola v pevných úmysloch založená a vymožená vlastenského šťastia ochabovala, ale to konca kraja nemajúce zo všetkých strán jako krdle havranov na perutiach zloby sa vznášajúce upodozrievanie jeho najsvätejších úmyslov, vinenia ho zradou krajiny, potom, ba obzvláste i najviac zakorenená nesvornosť uhorských národov, velmožov, stavov, vyššieho i nižšieho kňazstva, a tejto účinko biedno položenie ubohého ludu... to dojmalo jeho šlachetné, za blaho vlasti a kresťanstva rovnako zaujaté srdce — ba vynútilo i tajnú slzu v jeho sokolových očiach.

Slza vlastenca je najdrahšia perla tohoto sveta.

Snem roku 1450 držaný potvrdil síce prímerie s Jiskrom; to ale netrvalo za dlho. Bars dejepis zrušenie jeho Jiskrovi pripisuje, preca sa nám vidí poznamenat, že zrušenie výmniek prímeria obydvo stranám z mnohých dôvodov privlastniť sa môže. Obťažujúca čiastka padá síce na Jiskru, ba najme na jeho podveliteľov; lež dajme za pravdu i tej okolnosti, že Ján Huňad v svätom zápale za vlast i najmenšej príležitosti použil, by Jiskrové

voje z Uhorska jako večitú nerest hornouhorskeho ludu vypúdiť mohol.

Sretli sa títo dvaja veľikáni jako sa sretajú blúdiace komety za million rokov raz; i jedna druhej vyhnúť sa nemohúc, udierajú do seba.

Dozvediac sa Huňad, že Jiskra už i vo Novohradskej stolici pevné stanie zaujal a k pojisteniu tohoto viac zámkov, v tých časiech „lúpežnými“ volaných, na príhodných miestach vystaviť dal; videl že sa tu o súrne pokorenie svojho odporca jedná. Ba povedzme, že teraz badal vyššie zámery Jiskrové, zámery totižto: podrobenie národov uhorských českej moci i v občanskom i náboženskom smysle.

Čo v tomto asi pravdivého bolo, ukáže beh našej dejepisnej povesti.

Tu len to podotkýname ešte, že Ján Huňad roku 1451 pri Lučenci na leženie Jiskrovo uderiac, víťazstvo, jako uhorskí dejepisci uvádzajú, zradou svojich vlastných pohlavárov hneď pri počiatku bitky ztratil.

A tuto začína sa naša povest.

I.

Rytier Krask.

Svitlo pekne všade.

Raňajšie jarnie mhly vystupovaly lenivo síce, lež plným tokom do povertrných výšin, kde bleskami vychádzajúcieho slnka zapálené obliekaly sa v barvy purpuru, kým po kuse v tmavej modrine neba kapaly.

Život sveta dňom prebudený hýbal sa v každom tvore. Rostlinstvo rosou zkupané blyšťalo sa v priezračných dúhových malbách kryštalu. Ptáctvo šveholilo, vlnka šumela, kvietok otváral niadra — slovom bolo to krásne jarnie ráno.

Na oždanskom husitskom zámku zpuslili zpadný most a ním vycválajúc dvaja jazdci v plnom vojanskom brnení, obrátili svoje vrátniky hore vrchom, jako veliteľovi zámku na hradbách stojácejmu rukou na rozlučné boli zakývali.

Jazdci ti nejazdili popri jednodruhom.

Vraník prvého ostrohami popichnutý pobral noby v skok — a jako strela švihá hore vrchom cestou do Rymavskej Soboty vedúco

— spoludruha svojho, ktorý snád majiteľom svojim tak dôrazným spôsobom k behu ponuknutý nebol, asi na sto krokov za sebou nechajúc.

„Ha, pane rytier! Čert mi do duše a sto striel do mojej strely, to nie jazda po tak planej noci,“ kričal zostalý jazdec na skokom hore cvalajúceho, i popchol i on svoju „strelu“ až sa zpála i poberala sa hore.

Oslovený rytier na kopci nad Ožďanmi tróniacom zastal a obrátiac svojho koňa, pozeral z tejto výšiny po celej Malý Hont od Novohradu deliacej doline, jako čoby dačo podozrivého vyskúmať chcel.

Vychádzajúce slnko dodávalo jazdcovej, jako kameň nepohnute stojacej postavy čarovnej pôvabnosti.

Bol to asi dvadsať rokov starý, v úplnom vývine mužstva síce, no v mladistvých útvaroch tela postavený junák; i čo do vzezrenia obličaja, i čo do štíhlosti a úplnosti v rovnomernosti postavených údov — slovom, šuhaj v plnom kvete.

Sedel pyšno na vraníku svojom, ktorého nohy nepohnuto, jakoby v zem zakotvené byly. Jazdec vo vojanskom brnení i zovniutornosťou ukazoval svoj stav. Hlava na spôsob terajších železníkov prilbicou v zlate stkvúcou sa s veľkým orličím perom ozdobenou prikrýta, z popod nej vlnily sa svetlé kružky vlasov; čo jeho podlhovastej, sivým sokolím zrakom, orličím nosom a svetlými dlhými fúzami sa honosiacej tvári dač ľúbostne lahodného dodávalo. Lavá ruka, červenou hodbovnou šatkou obviazaná držala nedbale obodzu koňa, tu i tu v nevdojakých potrhoch jakoby poranená bola sa pohybujúc. Prsia jazdcove čiernym blyskavým remeňom kryté dmuly sa čím hor čím dolu, srkajúc čisty ranňajší vzduch nevyslovnou chuťou. Driekom rytierovým hadil sa remeň vyšívaný perlami a drahokamom na červenom poli. Biela ku drieku úzko priliehajúca kazajka, tak tiež biele u spodku čiernym remeňom lemované šaravary, bielo-žlté čizmy s obrovskými ostrohami — to bol významný oblek nášho rytiera. Zpoza jeho remeňa vykukávaly srieborné hlavy dvoch pištoľiek a jedného dlhého noža. Na ľavom boku opálala sa mu dlhá jako ražen prostá šabla, dosť blyskavá síce, lež sem i tam temnými znakmi krve, jako čoby

teraz z boja prichádzala, poprkaná, čo sa obzvláste rukoveti týkalo.

„Hrabina! hladže nazpät, čo to za kúr za Pincinou?“ prehovoril náš jazdec k svojmu súdruhovi, jako sa tento k nemu bol dostal.

Hrabina, jako to z oslovenia vidno, zbrojnoš rytierov, územčistá ale mocná chlapina, svoju „strelu“ jedným trhnutím nazpät obrátiac, jako čoby na vrchu ešte dosť vysoko nebol, vypnul sa zo sedla a dvoch na ňom položených plášťov, natiahol hrubé hrdlo, vytreštil čierne jako trnka oči, utrel rosu z bajúzov a hľadel, hľadel dlho, až na ostatok zakašľajúc slinu vyplul a poškrabal sa za ušami.

„Ha, junáku, drahý môj pane Krasku, vy rytier od Sinai, či, jako vy povedáte, od Tábora, to je, čert mi do duši a sto striel do mojej strely, nech som nie Hrabinom, jak je nie pravda, — to je vám, prisahám na kalich, kúr z Huňadovho tábora; to mu náš čertovský vojvoda, jeho milosť pán Talafúz tak podkúril!“

A jako by sa bol zadychčal, odkašľal si zas, i obrátil svoju strelu zase — jako čoby ho výjav horiaceho leženia dosť nič nezaujímalo.

Krask sa ešte za pár okamžení na znaky zhuby nepriateľského leženia zakaleným okom díval; i škrípajúc zubami, zamrmlal: „Lúpežné plemä, čo odniesť nemôžeš, to zničíš!“ A obrátil svojho vraníka, i jazdili cvalom ďalej.

Hrabinovi ale, už či snád minulú noc málo pokoja užil, či z druhej príčiny, takáto cesta o závod nebola veľmi po chuti. Kým sa len dalo, vydržal. Čertoval a strelouval za čas, ale taký samohovor zunujúc, aby pozor svojho veliteľa na seba obrátil, dal sa do hrozného stenavého kriku, jako čoby mu dakto o život šiel.

„Čo za bieda, Hrabina?“ zvolal zadivený rytier, čudujúc sa nad počínaním si zbrojnošovým.

„I bieda i — zieda, drahý môj pane z Tábora. Čert mi do duše...“ začínal svoje porekádlo Hrabina. I vidiac, že mu veliteľ netrpezlivo kýva, vynechal ostatok a dokladal polosmutným polosmiešným hlasom: „Plášte sú tu, človek zfatý, nevyspatý; kulače sú tu, človek biedny smádný a preca neposedný;

mrváne sú tu, človek hladný a nevládný... a hľa lúčka medzi horou i váš „šíp“ i moja „strela“ nie sú z kamena, ale z kože, kostí, telá! Čert mi do duše!“

Rytier, ač vážnejšími myšlienkami zaujatý, preca usmial sa nad kvapovými veršami zobrazenou biedou Hrabínovou. Ačpráve málo času mal, preca i jemu návrh zbrojnošov vítaným bol. Cítil, že i poranená ruka jeho trochu previazania potrebuje, i koník prskajúc k zemi klonil hlavu a pohryzkoval na ceste vyrastajúcu burinu. I skrútnuc koňa v lavo, spiechal pažitou, ktorou sa malý potôčok vinul, za nim uradovaný Hrabina.

Jako cestu z očí ztratili, poskákali z konňov, a tieto na voľnú pašu pustiac, usadili sa pod jedného storočného buka, kde Hrabina hneď prípravy k raninám robiť začal.

Odpäľ priviazanú o sedlo kapsu s potravou, rozprestrel svoj z bielej hune plášť spôsobom obrusu na zelenej pláni, vytiahoť mrván, nalial do dreveného pohára v žltých perlách sa peniaceho vína a zazdravkal takto:

„Po práci chutné sú koláče, nepremožiteľný môj pane z Tábora. Moju žiadosť ste z mojej duše vyňať a uskutočniť ráčil. Keď ste sa dnes ráno u Hubáča v ožďanskej diere ohlásil. Hej, pane, čert mi do duše a sto striel do mojej strely, nie je dosť celú noc sa biť; potom o závod s vetrom, jako čoby nás boli namlátili, utekať — slovom s Hubáčom prehovoriť, a potom zas bez oddychu cváľať; nech takú službu i so slávnym Jiskrom a so všetkým — vyjímajúc vás, pane môj z Tábora, a moju Doru v Hubáčovom ožďanskom hniezde, ktorá mi preca tento proviant tajne podstrčila, — čert vezme! Za naše zdravie a za tie čierne oči, ku ktorým letíte — a za moju Doru!“

I vytrúsil pohár, verný súc slovenskému obyčaju, kde domáši gazda prvý svojim hostom zdravice pripíja, domnievajúc sa, že úrad hospodára v tejto hórnej osamotnosti na proti svojmu veliteľovi on zastávať musí.

Mezitým náš rytier bol odviazal svoje ľavé rameno. Rukáv kazajky polo usadnutou polo čerstvou krvou zabehnutý ukazoval, že pod nim rana až do teraz krváca. Rytier ešte veľkú bolesť cítiac, oprel sa o strom a zponenáhla klesal. Mrákoty ho obchodily. Bladý výraz jeho významnej tváre prezradzoval ne-

odolateľnú mdlobu. Na zdravicu Hrabínovu v bôlnom úsmechu hlavou kývajúc, klesol ťažko k zemi a zatvoril oči.

„Ha, bystu, čertovskú strelu, pane, ká vás strela nadchodí?“ zkríkol prestrašený Hrabina a priskočil k rytierovi, chtiac ho v páde pochytiť. Vidiac ale, že veliteľ jeho skutočne sebaповedomie tratí, rozplakal sa neborák tak žalostne, že ačpráve zubami stískal, preca výrazy jeho žiaľu šumely horou. Potom odprackal prilbicu z hlavy veliteľovej, popustil mu opasok, poobzeral skusoumným zrakom poranené rameno, letel k potoku, načrel do šišaka čerstvej vody, rozpáral jedným rezom zakrvavený rukáv a dal sa do vymývania rany. Táto bola dosť široká, lež jako sa z jej polohy videlo, nie nebezpečná. Bolo to rúbnutie šable v hrubom mäse výše lokta, ktoré sa ale, jako to Hrabina s s potešením videl, kosti nedotklo. Rytierova mdloba patrne z ubývania krvi povstala, čo pri v bitke strávenej noci a tak spešnej jazde ani ináče byť nemohlo.

Jako Hrabina prácu svoju skončil, podložil plášť rytierov tomuto pod hlavu, vzal kulač a silou otvoriac jeho ústa, lial mu tuhú hroznovinu do hrdla, chtiac takto milovaného pána k životu priviesť. Po nemalom ustavení podarilo sa mu to na ostatok. Pán z Tábora — jako ho Hrabina menoval — otvoriac oči, nejistým zrakom pozeral vókol seba. Na ostatok vidiac skormútenú postavu svojho verného sluby, usmial sa prívetivo, jako čoby mu za tak laskavú opateru ďakovať chcel, i dvíhal sa hore.

„Len pomali, pane z Tábora a z Krasku; lebo čert mi do kuše, takto je z nás nič. To bola Rozgoňova ruka!“

„Rozgoň!“ zamrmlal Krask, a čelo sa mu chmárou zatiahlo, oči ohňom zajiskrily a ruka po šabli hmatla, jako čoby mu toto meno nadprirodzenej sily bolo dodalo, skočil hore, i veliteľským hlasom rozkázal Hrabínovi predviest pasúce sa kone.

„Aspoň si kus mrváňa zajedzte, pane môj,“ prosil Hrabina úprimným názvukom, „čert mi do duše, tá Dora jich dobre pečuje, i víno lepšie padne, keď ma postelište. Hej, „šíp“ a „strela,“ kone vranie, sriebrom, zlatom podkované, hop, hohop...“ i zahvizdol a kone k vojanskému cviku privyknuté po-

stavili sa prskajúc a rehtajúc. Naši jazdci skočili do sediel a jako čoby sa nič nebolo stalo, uháňali horou.

Rymavská dolina bola pred štyristo rokami ešte temer celkom horami zatahnutá. Len kde tam vykukávaly prázdny, kde sa malé dedinky rozkladaly. O otvorenom poli nebolo ani chýru ani slychu, krom kolo Rymavskej Soboty bolo kus obrábäných rolí a lúk. Z horou pokrytých vrchov trčaly zámky Maginhrad nad Skalníkom, a hor výššej na proti Hrachovo. V oboch týchto tvrzdách rozkazovali Husiti, jako to vôbec vtedy po všetkých zámkoch hornieho Uhorska bolo. Prvý prináležal slovenskej s Iskrom držiacej rodine Brezovickej, kde jedon úd tejže veliteľstvo viedol; na druhom rozkazoval český rytier Hraško, ktorý i osade, jeho ludom založenej, svoje meno dal. My behom našej povesti jednak budeme mať príležitosť i s jedným i s druhým zámkom i s jích veliteľmi bližšie sa soznámiť; tuto sme jich len za to menovite uviedli, aby rozhovor našich dvoch jazdcov čitateľovi srozumiteľnejším bol.

I Krask i Hrabina dostali sa na ostatok na Rymavskú dolinu tam asi, kde teraz Kláčany stoja. Prvší zastal a zdál sa rozvažovať, zkade ďalší pochod namieriť má. K Sobote nezdalo sa mu zblížovať, ponevác táto bars na oko Husitom podvržená, chovala v sebe preca mnohých Huňadových privrženecov; i dalo sa obávať, že po nešťastnom pre Huňada výsledku Lučenskej bitky nektoré zbytky správcoých vojov na svojom úteku do Sobotských a Vargedských hôr sa utiahli, kým sa rozprášené voje do vedna nespoja.

„Čo myslíš, Hrabina,“ dozvedoval sa na ostatok dôverne verného zbrojnoša, „či nenazreme trochu k Hraškovi hore, — a tak nazpak na Maginhrad? Ono nám síce súrno, ale ešte ďaleko poludnie. Do večera máme do Drienčan času dost. A nebude škodit, keď i Hraško i Brezovický cieľ môjho poselstva zvedia.“

„Ha, čert mi do duše, pane!“ zahrešil zbrojnoš a zazrel hore dolinou k Hrachovu a Maginhradu, až mu len tak v očach zablýslo. „Nech som nie Hrabinom, jak je nie pravda! I Hraško i jeho milost mladý panák Brezovický sú lišky hádacou kožou podšité. Tých že sa na pozore!... Veď sto striel do

mojej strely, viem čo viem... Nie za to, že ma Vlčúr, ten chýrečný krúticovost Hraškov nedávno cez lavíčku previedol, — hrom mu tam dušu páral, kde je; ale prisahám na kalich, za vernost Hraškovu proti nášmu milostivému pánu Jiskrovi nedal bych ani, hľadteže tolko!“

I ukázal prstami napodobnenú figu, a lusknul frčku do povetria.

„Ten, čo nazbíjal, rád by mať na suchom jako ulovenú rybu, i krúti sem i krúti tam jako pes chvostom — bez viery jako pohanský Turek — bez česti jako klamársky žid. Ha, čert mi i jemu do duše! Mne je len za mladým junákom slovenským Brezovickým líto. Škoda mladej slovenskej krve! Sadol na lep jako pták a úboža trepoce krydelcami, on sa nazdá, že od radosti... a tu, že už ani sem ani tam. Poznám ptáka po perí a Hrašku po poli, na ktorom zrástol, a Brezovického po nôte, čo si vyspevuje, zavzdychuje. Za kým? ... Pán Boh pri nás a zlé preč! — za jazernou Hraškovcu Meluzinou!“

Krask nevyrovnanou trpelivostou vypočúval Hrabinovu hrmavicu na veliteľov zámkov Maginhrad a Hrachovo vedenú, potom hľadajúc na Rymave brod, jazdil čím hore tým dolu, kým sa na ostatok na druhý breh potoka oba nedostali.

„No nachže ti bude po vôli, Hrabina! Hrašku a Janka Brezovického navštívime na druhýraz; teraz ale povedz, či najskôr domov a tak nazpät do Drienčan? I na Drienku nás čakajú!“ Takto sa zpytoval rytier a popchýnal koňa do vrchu, na ktorom teraz dedina Pokoradz leží, držiac sa hôrnej húšti, aby jich Maginhradského zámku stráčcovo oko nedostihlo.

„No, čert mi do duše, pane môj z Tábora! To vy najlepšie viete. Ja sa do cudzích vecí nemiešam, ale to stará obyčaj, že si posel najskôr poselstvo vykoná — a tak ide svojou cestou, kde ho dvoje oči vedú. A potom i tá vaša holubica, či Milica, jako ju vy voláte, by tej vašej rane najlepší liek vedela. Úboža, ani nevie či mriete, či žijete? No i jeho milosti pánu Valgathovi sa vyroprávát musí, jako sa nám tej noci vodilo. Hej, sto striel do mojej strely, viem, že i starý Kudlák natiahne uši a otrčí gambu, keď mu minulonoční shon, trmu vrmu, fuky tresky roz-

právať budem. Hahaha, ešte mu to i do veršov složiť musím, aby vraj, keď sa už sám nevládze biť, aspoň o bitkách si spieval.“

Hrabina sa s chutí smial na svojom nápade; ačpráve sa nikdy nedal dlho prosiť, keď ho spoluzbrojnoši jeho pri pohároch ku skladaniu veršov žiadali.

„No, nech že ti i to bude po vôli; podme teda do Drienčan, na náš Drienok i ztade nie obchod —“ hovoril rytier a púšťal sa v húšť, kade jazdci ledva stúpať mohli.

Pred štyri sto rokmi nebolo takých ciest jako teraz. I väčšie mestá spojujúce hradské človek za cestu len po kolaji uznával, horami ale ani chodníčka, nieto žeby cesty. I tie terajšie hory naše sú ani stien predošlým. Sú to chraste proti starovekým lesom, v ktorých sa sekera neozvala. Päťstoročné dubiská, vysoké cery, rozšírené buky, medzi nimi husté skupeniny veľikanských hrabov, lieštiny a javorov, a prosried tohoto dákasi tajná polotma, ustavičný súst, huk a hvizd, mrmľajúce hlasy medveďov, zavýjanie vlkov, brechanie líšok . . . to bol prirodzený obraz hory, ktorou naši jazdci, cestu húšťou si klesniac z Malohontskej strany na Balogskú dolinu, k chýrečnému zámku Drienčany, v ktorom nie menej chýrečný husitský podveliteľ Valgatha sedel, sa dobýjali.

Po asi dvojhodinovom blúdení, hľadání čistín a premávaní sa cez menšie hôrne potoky, skaloložiská, kopce a prepasti, dostali sa naši jazdci na ostatok na Balogskú stranu, a vyjdúc na vrch, teraz „Polhorou“ menovaný, kochali svoje oči na utešenej doline, ktorá od zámku na protivnej strane nižej vrchu Tehetníka sa vznášajúcou a potoku krásné a v tých časiach v strategických ohľadoch veledôležité údolie pretekajúceho, meno Balogska dostala.

Táto dolina započínajúc sa od vrchu Trsta z viac menších doliniek záležajúc, spájala sa pod Balogským zámkom v jedno a takto rozšírená fahala sa dolu až hen pod Rymaseč, kde sa s Rymavskou dolinou sbiehala.

Jazdcom našim bol celý kraj nižnej „Balogskej Doliny“ otvorený. Tito ale obrátili svoje zraky k vyšším stranám doliny, ktoré celkom starovekými horami porostnuté, javily divokú prírodu, opierajúc sa vrch vrchom na vysoké brdá terajších hrónskych hôl.

„Nech som nie Hrabinom, pane môj, až z tadiaľto chýrečné hniezdo Valgathovo vidno! V tých horách všetko skryté; ani ten náš Drienok, — tak bývame jako ozaj medvedi. Hej, čert mi do duše, lepšie Krahulcovi na Balogu; každý deň sa aspoň obzret môže po tom Božom svete!“ žaloval sa Hrabina, keď na darmo okom hľadal väže a cimbury Drienčanského hradu.

„Kto sa dobre skryje, dobre žije, Hrabina!“ odpovedal rytier; „i ruže v šípe rástne — a preca je pekná.“

„No no, pane môj, nechže si vám bude! Ale môj hriešnu, pri tom všetkom by lepšie bolo, keďby človek aspoň pol bašty Valgathových múrov videl, lebo —“ a tu sa dla svojej obyčaje zbrojnosť poškrabal za ušami a nedôverive pozeral dokola.

Pred nimi otvárala sa prepast, tahavým rastlinstvom zapletená. Hlboko v spodku hrčal potôčok, ale k nemu ani cesty ani otvory nebolo. Mohutné žuly trčaly príkrým zľadom vrchu k druhej strane, na ktorú sa jazdci prepraviť mali; i zdalo sa, že bez krýdel na druhý bok sa dostať nemožno. I rytier i Hrabina skočili z koňov a za úzdy jich vedúc, hľadali priechod.

V tejto nesnádzi zazreli dve postavy k nim sa jakosi chýlostivým krokom sblížujúce. Jedna v dlhý šat oblečená, driek bielou šňôrou obviazaný, hlavu baršoňovou okrúhlou čiapkou prikrýtu, v ruke mohutný kyjak — javila kňaza husitského, ktorý útlostou otcovskej náklonnosti jednu jako sa zdalo mladú osobu bieleho pohľavia za ruku viedol. Asi na dvadsať krokov k našim jazdcom sa zblížiac, pošepkal niečo mladuche, ktorá zarazená, výkrikom strachu fahala starca v húšť, bielou plachôtkou na hlave celú tvár krom očí si zakrývajúc.

„Ani na krok, otče Brožko,“ zavolal rytier na nevolky mladuchu do húštiny nasledujúceho starca. „Tajemstvá vaše uctím a vaša plachá srnka sa odo mňa nič nemá čo báť. Na rytierskú česť a na kalich, zaručujem jej i moju ochranu; — ostatne mňa i môjho sluhu Hrabinu dokonale znáte. Žiadam vašu spoločnosť; lebo tuším, že i vaše kroky domov do Drienčan mieria.“

Brožko vystúpil z húštiny zpätkom a otvorenou tvárou a dôverným krokom pristúpil

k rytierovi, podal mu ruku i požehnal ho, bozkajúc ho v mladistvé čelo.

Bol on ozrutnej postavy, opravdivý obor, takže i rytier i Hrabina, pri ňom stojac, v pomere k nemu len jako nedorostlí chlapi vyzerali. Mohol byť okolo sedemdesiat rokov, aspoň dlhé šedivé vlasy jeho o tak vysokom veku svedčili, lež plná otvorená tvár, úprimne usmievajúce oči, k tomu zázračne veľiký nos, dodávaly jeho zovnutrnosti dač mladistvo-bujného, preca úctu a vážnosť vzbudzujúceho.

„Kde sa túlate?“ prehovoril na ostatok starec tak plnozvučným hlasom jako stocentový zvon. „Či ste na úteku a kalich pokorený, či máte radostnejšie zvesti?“

„Ha, čert mi do duše!“ zvolal netrpezlivý Hrabina. „Huňad s celou pereputou zbitý, tábor vykúrený... a nepriateľ uteká jako myši, keď sa strnište podpáli... sto striel —“

Starec pozrel prísne po zbrojnošovi, ktorý k takémuto pohľadu neprivyknutý, nedopovedal svoje porekadlá, ale sa utiahol za pána svojho.

„Mám poselstvo od pána Jiskru na hrad Drienčany,“ odpovedal Krask, a stúpал za starcom, ktorý istotne hórne cesty v týchto divokých končinach dobre znajúc, našich jazdcov o nedlho na schodnú pyť dovedol. Medzitým sa spoločnosti pridružila i prestrašená mladucha, v plachôtku ale tak zavitá, že z jej tváre krom očí a z jej tela krom sňahobielej ručky, ktorú starcovi podala, zvedavý Krask nič vypátrať nemohol.

„Chvála všemohúcemu Bohu za víťazstvo kalichu popriaté!“ zvolal nábožným názvukom starec, jako sa z úst rytierových obšírnejšie o víťazstve Husitov pri Lučenci bol dozvedel. No ale, Mirko, jako vidím, seč bola tuhá, i tvoje ľavé rameno nesie znaky boja.“

Pri týchto slovách starca pozdvihla zababušená mladucha na rytiera oči, a tajný vzdych letel jej z úst.

Potom sa striasla, a „otče, poďme, poďme,“ šepkajúc, ponáhlala sa jako ranená srnka predkom, vyšmíknúc sa zo starcových rúk.

„Čo to za osoba? dopytoval sa znepokojený rytier tísko popri ňom kráčajúceho starca.

„Pst, Mirko, to je moje tajomstvo, i slúbil si, že ho šetriť budeš. Ostatne vidíš, že

to chudobné dievča, ktoré sa vás vojínov nalakalo a domov sa náhli.

V rytierových prsoch to čudno búrilo.

Nepokojným zrakom prenasledoval pred nim asi dvadsať krokov ubiehajúcu dievčinu, jako čoby ho dáke nejisté tušenie zaujímalo. Sledoval každý pohyb na jej tele, každý záhyb na jej vlniacich sa červených šatoch, jako čoby jej postavu zo škrupinky nemotorných sedliackých šiat vylúpil a ju svojmu vkusu primerano obliecť chcel. Zdala sa mu byť známou, blízko známou, a preca...

„Ty si blázon, Mirko,“ začal s vysilným úsmechom starec, ktorý nepokoj rytierov nemilo bol zpozoroval. „Povedám ti, chudobná dievčina, sirota, a nič viac. Vzal som ju k sebe, vytrhnem ju z katolíckych pazúrov a pripravím ju ku kalichu. Služba sa jej pri Valgathových dcérach najde, a ratujem dušu.“

„Kedy ste nechal Drienčany, otče môj?“ vyzvedal sa trochu uspokojený rytier. „Čože robí Milica — a malá Želmíra?“

„Predvčerom som mal kus cesty do Soboty, jako vidíš syn môj — ztadiál sa vraciam. Ostatne, device byly pri mojom odchode zdravé, len že trochu smutné v jich osamelosti.“

Pri ostatných slovách pozrel prenikavo na rytiera, ktorého líca sa ružovou farbou mládeneckého studu zalialy.

„Škoda šuhaja!“ zamrmlal starec a zadumal sa v sebe.

„Ha, čert mi do duše... a sto striel moju strelu páralo,“ vykrikol radostným hlasom Hrabina. „Či to tamto nie Drienčany, hniezdo pána Valgathovo?.. Hophop, strela, len popchýnaj; bude obroku dost i vela... a starému Kudlákoví také verše složím, že sa i biť i plakat bude.“

Po malej chvíli stratila sa celá spoločnosť v hradbách husitského zámku, na Drienčanoch.

II.

Zámok Drienčany.

Hrad Drienčany behom našej povesti v mocných rukách nezlomnej vernosti privrženca Jiskrovho, Zdenka Valgatha sa nachádzajúci, bol tak rečeno sredom, či hrdinských a či

lúpežných výprav Čechov, ktorí vládali srediňohorskými krajinami. Okolité zámky jako: Drienok, Hrachov, Maginhrad, Oždany, Balog, Gemer, Rymaséc, ba i Vadna, byly v istom smysle tomuto podriadené — už či preto, že časť veliteľskej moci Jiskrovej vo Valgathovi sústredená bola — a či preto, že tento hrad skutočne svojim strategickým v horách ukrytým položením výhody nápadných výprav, a bezpečného uloženia nalúpených pokladov poskytoval.

Ponevác dej našej povesti sa z väčšej čiastky v okolí a na pôde tohotože hradu koná, je našou rozpravopisnou povinnosťou, krátkymi sice, lež významnýmiťahy, stav polohy, zovniutornej bezpečie a krajovej nadvlády jeho nakresliť.

Balogská dolina, jako sme už riekli, z vrchu Trstia vybehajúca, ťahá sa úzkou stužkou, až po výklenok, na konci ktorom teraz dedina Drienčany leží. Tu na ľavom výklenku dolinu uziacich hôrnich brd, vypínal sa pod zástitou tak rečeného „Holého Vrchu“ zámok Drienčany, na jednej asi desať siah zvýšky kolmo hore točenej vápeného tvaru skale. Ležal teda nižšie, jako výbehy hôr, z ľavej strany u dediny Budikovány, z pravej ale u Melegheđu, sa končiace. Vyššie vrchy, jako holý vrch, Tehetník, Bankovo ležaly v amphitheatralnom kruhu kolo neho, a Balogský zámok bol mu jakosi okom do šireho sveta. Samé údolie, nad ktorým panoval, bolo vajcovitej podoby, spomenutými výbehy holého vrchu a Bankova zokrúžlenej.

Pod zámkom žblnkal potok Balog, na ktorého pravom boku osadníci, pracovitý slovenský to ľud, v tichých svojich chalupách prebýval. Proti zámku nad osadou, vypínal sa spôsobom husitským pevnou ohradou, ktorá doteraz stojí, v gothickej slohu vystavený kostol, tak tiež panujúc nad údolím, jako jeho mocnejší sok, sám hrad Drienčany.

Tento, jako povidáme, ležal na nízkom výklenku holého vrchu z ľavej strany potoka. Z ďaleka túto mohutnú stavbu ani vidieť možno nebolo. I z blízka podobala sa viacej nakopeninám ozrutných skalných balvanov, jako riadnemu rytierskému hradu. Najsamprv točily sa kolo celej stavby asi dve siah vysoké predmúry, medzi nimi hlboké priekopy, za nimi asi štyri siah vysoké predhradby;

za ktorými z polnočnej strany dvor, na ktorom sa asi päť tisíc chlapov pohodlne cvičiť mohlo; z východnej strany menšie pre zámožnú čelaď a uhospodenie vojska vystavené budovy; zo západnej strany maštale pre vraníkov a strelbopevné komory pre potravu; z juhovýchodnej strany ale sám vniutorný zámok, ktorý zo spomenutých bokov vysokou hradbou obohaný bol a do ktorého vniutra od dvora dlhý vchod pozvolne sa zvyšajúcich schodoch viedol, — sa vypínali. Sám vniutorný hrad na troje poschodia ležal v riadnom štvoruhle, v každu sveta stranu strelbopevnou ohromnej výšky baštou podporený. Kolo druhého poschodia ťahal sa mrežový chod, z ktorého na dvor vniutorného zámku voľný výhľad bol. Na juhovýchodnej bašte v trefom poschodí lepil sa výklenok jako lastovičacie hniezdo, z ktorého veliteľ zámku Drienčanskou dolinou pyšno, a k Balogskému zámku vyzvedajúčne vyzerat' mohol.

Samé vniutorné usporiadanie hradu tuto opisovat' nemienime; už i preto, aby sme blahosklonnému čitateľovi dlhú chvíľu nerobili, ba i z tej príčiny, že sa toto behom našej povesti samo v sebe rozvíja.

Len to podotkýname, že krom zpadného mostu na východnej strane pripraveného, druhého vchodu, ač len nie tajného, do zámku nebolo.

V tom čase, jako sme sa na začiatku našej povesti ku zámku nám už so známou spoločnosťou zblížili, viala na najvyššej streche jeho červeno-biela so znamením kalicha ozdobená zástava, znakom toho, že veliteľ hradu na tento čas v jeho múrach mešká.

Na východnej strane ležiaci zpadný most zámku, zostal, jako sa naša spoločnosť do vniutra hradu dostala, spustený. Pred ozrutnou bránou vrchnieho jeho konca strážili dvaja pikou, šablou a cepami ozbrojení šarvanci z plemena obrovských Hanákov, tak tiež dvaja u spodnej jeho čiastky. Na planine pred níže sa plaziacej, tam kde teraz dedinská lúka leží, prechádzali sa rovno ozbrojení čeladníci v hrubých bielych huňách, v takýchže červenou stužkou šnuovaných nohavicach, volne k drieku priliehajúcich úzkych opaskoch, a v červených na spôsob terajších kučiem čiapkách z tuhého remeňa.

Tito mali dnes deň východu, ihry a po-

halaškovanja sa, jako to Valgatha k oddychu po ťazkých prácach svojim vojínom — oddiel za oddielom bol nariadil.

Služba v zámku bola prísna; lež Valgatha vediac: že človek či mladý či starý tu i tu i kus svobodnej vôle potrebuje — podával sám príležitosť vojínom svojim k svobodnej rozkoši, ktorá jednak i na svobode, na planine pred zámkovej dla vkusu a žiadosti jích, jedine vo vojanských ihrách svoju zábavu a vyražanie hladala.

A byly to ihry i vojanského cviku i mladstvej bujarosti.

Jedon oddiel skusoval svoje sily a zpôsobnosť v správnom zachádzaní s cepami, zbraňou to v tých časiach chýrečnou, strašnou a pri odrážaní útokov nepremožiteľnej; — druhí šermovali dlhými pikami, — tretí hádzali do naproti stojácich vrb nôže, štvrtí sa pasovali, dajedni krepčili od zeme, krátke valašky nad hlavami zvtájúc — a zase niektorí veslovali v malých loďkách po na pravej strane potoka ležiacom rybníku, ktorý už v našich časiech vysušený, jedna čiastka dediny na tomže mieste ležiaca i teraz sa tým menom volá.

Na prosried pláne blnkal oheň. Zo dvoch strán vetry krútily sa ražne, na ktorých barance nadržané byly. V pár kotloch vrela slovenská kaša, a frkala po poloupečených barancoch. Bujnejší chlapci tu i tu preskočili vatra, ačpráve nie každý šťastlivo, ponevác hneď jedon ražen zvalil, hneď na druhý do pahreby skočil, nad ktorou nemotornosťou nebolo smiechu konca kraja.

Kolo vetry bola najväčšia trma vrma. V polkolese sedely staré baby a meraly zo súdkov vyhriatým rozveseleným vojínom mädovec, dajedna za dobrý peňaz i hroznovinu. Na všetko toto hladelo zo zámku s výrazom spokojnosti oko Zdenka Valgatha, ktorý rád poprial v jistom čase svojej chase trocha veselosti, za to ale každý čeladník žil a umrel jedine za neho, za slávu kalicha a za boj!

„Ha, čert mi do duše, to sú opravdové hody!“ hovoril z brány zámočnej na rovinu, kde sa ihra diala popri boku jednoho starého vojína vystupujúci Hrabina. „Hej, bífa Kudlák, vy tu žijete jako v ráji, kým sa my pereme a hladujeme!“

„No no, Macík, neboj sa nič — i tebe

sa dostane!“ potešoval starý Kudlák nášho známeho a viedol ho k vatre do kola chlapcov okolo ohňa sa točiacich.

Sotva tito prichádzich uvideli, obstúpilo to všetko týchto dvoch a — „vítaj Hrabina, vítaj Macík!“ ozývalo sa temer každému z úst a sto rúk hladalo Hrabinovu pravicu, a sto čiapok letelo do povetria.

„Pokoď chlapci!“ zavola Kudlák, starý to hradný zámku. „Nezaduste mi Macíka, škoda by ho bolo neboráka aspoň dotedy, kým nám nevyrozpráva, kade ho všetci čerti nosili. A ty Sabína sem s tou pintou, ulej toho Balogského octu, lebo Bohu prisahám, víno je nie, čoby ta všetci diabli brali.“

Sabína, skrčená to starucha, naliala žiadaného nápoja, podala ho jednomu mladému vedľa nej stojacemu dievčatu, a toto zapálenou jako ruža tvárou ponuklo Hrabinu, ktorý nevdojak nazrúc do čiernych jako žúžel dievčata očú, zabudol na Oždanskú Doru, na všetko a pod nos dač nesrozumiteľného zamrmľajúc priložil nádobu k ústam.

„Pripí, pripí!“ volala rozveselená chasa.

„Ha, tisíc hrmenských striel do mojej strely!“ odvetil nevrlo Matej, odplul si, vykručil vymastený fúz; na ostatok ale bokom šelmovským okom po dievčine švihnuc pokračoval: „Na slávu kalicha, na slávu jích milosti pána Jiskry, Valgathy a nepremožiteľného ryčiera Kraska pána na Sinai a na Táboře a na teraz v Drienku, za slávu vašu chlapci a moju, i za šťastie tejto dievčiny, červenej kaliny!“

I schytil devicu, vyzdvihol ju hore, bozkal ju v čelo a chlapci kričali „sláva, sláva!“

„Nerob figle, Macík!“ káral tichým hlasom starý Kudlák Hrabinu. „Ty si prebitá šelma; uchytiš, čo kde môžeš, zblázniš dievčatu hlavu, posľubuješ hory a doly a keď ta potom pán otec Brožko na examen vezme, ukážeš päty.“

„Čert mi a vám do duše, vy starý pencurak; kýže vás zrádnik mece?“ rozhorlil sa Hrabina na káraniny Kudlákove! „A či ja neviem vojanskú regulu, he? A či som ja váš pes — he? A či švarný dievčinu tak po našsky boskať je hriech — he?!“

„Pst, Macík, daj že ty pokoj tomu, čo ti dobre chce,“ chlácholil ho starý hradný. „Počkaj času, a keď si na lep sadol, múdre

rob. Hladže, hlad, jak ta Kaňúr merá, jako čoby ta prehltnút chcel. Mladá Sabínka i tomu do srdca padla, a to by ti aspoň teraz neradil, aby si sa s nim do vedna sošiel, lebo je to, jako vidíš obor, ktorému ty málo budeš na rano. No len ticho, nič to za to, vyschne blato, a čo sa vleče neuteče! Rozprávaj nám vaše minuloročie dobrodružstvá, neprilož nič, však známe, jaký si junák!“

„Jako vechet!“ ozval sa jedon hlas z kola.

Všetko sa obzrelo, a Hrabina jedon sa trasúc vesloval strašným okom po shromaždenej chase.

„Sto centov hromu ti do pažeráka, či ho čušíš!“ zavolal ohromným hlasom Kudlák a hladal okom Hrabinovho haniteľa. Keď s istotou nikoho vypátrať nemohol, obrátil sa zase k Hrabinovi a tíšil jeho zbúrenú krev.

„Rozprávaj, rozprávaj!“ volala kolo šuhajov na trochu uspokojeného Mateja, ktorý pýšne pozrúc po nich takto začal:

„Jako viete, minulej noci bola vám taká tma, že si statočný človek ani svoje vlastné slovo nevidel. My totižto ja a môj nepremožiteľný pán, tak tiež jeho „šíp“ a moja „strela“, — my sme vám boli poslaní von ku Velkej na výzvedy, ponevác jeho milost pán Jiskra už dobre vedel, že nás starý Huňad z Lučenca vykúriť chce. Preberajú tie naše koníky hore Tuhárskym vrškom, preberajú, — len vám odrazu zaštrkocú šable, zablisnú nocou jako ocielky. — Sám neviem, jako sme sa biť začali. Tni a rúbaj! volal môj rytier i zahvizdol, až mu hned sto a sto hvizdov z tábora nášho odpovedalo. Pod okamžením bolo všetko na nohách. Žblnkotaly vaty a len keď sa všetko rozsvietilo, videl som, že sme všetci v kope, a všetko rúbe a dusí o dušu. V tej ruvačke som vám dáko na môjho pána zabudol. Zrazu vám mi na um zide — obzriem sa . . . a tu vám vidím, jako sa vám — viete s kým? — na môj hriešnu prostorečnú . . . so samým čertom Šebkom z Rozgoňa, ved ho dobre znáte, pere, rúbe a seká. Ha, sto striel do mojej strely . . . i mne nebolo viacej treba. Zšvihnem šablou . . . popchnem strelu a hybaj . . .“

„Do úteku,“ ozval sa z novu hlas z kola a zachychotal sa tak, až týmto žartom celé

poslucháčstvo, vo veselý rozmar dovedené, dalo sa do hlasitého smiechu.

Hrabina od zlosti i žkol, i černel i zelenal sa. Rozpajedený novou touto urážkou, skočil k utrhačovi, a vylepil mu takú facku, že sa tento k novému smiechu obecenstva hore značky na zem zvalil.

„Nuž, ty huncútstvom vybíjaný komprd . . . ty deravý mech, ty holomok, odkundes, baba, ty, ty, ty, . . . Kaňúr, — ty sa nazdáš, že som ja tvoj pes — he?!“ kričal Matej a drvil na zemi zvaleného obra, až sa mu len tak z káčky kúrilo.

„Nedaj sa, Kaňúr, nedaj!“ volali dajedni z kola.

„Neboj sa, Matej, neboj a bij!“ volali druhí.

„Pasujte sa!“ kričali tretí, „uvidíme, kto zvíťazí.“

„Za pásy, za pásy!“ volal i rozpajedený Hrabina, i zo zemi hore skočivší Kaňúr, a ledva že sa jim priestor spravil, dali sa jedon do druhého, pochytili sa v drieky, až len tak kosti prašaly.

Boj sa zdal na počiatku byť nerovným. Kaňúr, ozrutný chlap, nenadalým útokom Hrabinovým prekvapený, pozbieral sa skoro do vedna a obejmúc mohutnými ramenami tohoto štihlý driek, vyzdvihol ho jako bábku hore, potriasol ho trochu v povetří, lež chtiac ho o zem hodiť, zapiskol jako had, a pustiac ľavou rukou Hrabinu, chytil svoj nos, ktorým sa červená krev cedila.

Tento totižto v úzkom preši Kaňúrových ramien, jako videl, že svoje ruky potrebovať nemôže, neztratil prítomnosť ducha, lež v tom okamžení, jako ho odporca hore k sebe zdvihol, chytrým pohybom hlavy zblížil sa ku Kaňúrovej tvári a otvoriac ústa, zaštikol mu medzi zuby nos. Jako Kaňúr bolastou nosa nutení ľavé rameno k ochrane tohoto pozdvihol, vylúčil sa z úzkeho objemu Hrabina, a Kaňúra päsfou do brucha štuchnúc, povallil ho na zem.

„Vivat Matej, Hrabina zvíťazil!“ kričalo obecenstvo a obklopilo vo veselom ruchu nášho hrdinu, ktorý potoky potu z čela si stierajúc, víťazne pozeral po vojínoch a vykručajúc fúz pristúpil k starej hroznovinu predávajúcej babe, dal si naliať i vypil pohár za slávu junáctva, a za blaho mladej Sabíny.

Odporca jeho neborák Kaňúr, medzitým sa bol sosbieral hore, a pomstu mrmlajúc poberal sa prevádzaný smiechom druhých k potoku, kde si poranený, krvácajúci nos vymývať začal premyšľujúc o teraz sa mu prihodivšej haňbe a o budúcej pomste. . .

„Počkaj, psia krev slovenská,“ šomral sám v sebe, dám ja tebe nosa, dám ja tebe Sabíny! Veď mi ho ty sadneš na lep i s tvojím slavným panákom — žobrákom z Tábora. Čo jako sa na Drienok dostal, mňa zo služby za pár zlatých, čo som stranou položil, vypral! Hej, myslíte si, že som vás? Oslí sprostí nazdajú sa, že sa Kaňúrom volám, a že kalich na hune nosím, a že som sprostým vojnom, — že k jích čriede patrím?! A Ritter von Habicht že je čo?! . . . Počkaj, perepuť husitská, príde na psov mráz! Na Vrachove Vlčúr Ritter Wölfel, tu ja Ritter von Habicht, na Balogu sám veliteľ Krahulec, Ritter Sperber! My traja s dušou i s telom grófovi Cilleymu oddaní privrženci nemeckí máme tuto českú a slovenskú haveď v pasci; — a nech krásne Štýrsko nikdy neuvidím, keď len jedna ujde z týchto bielych myší!“

Kým sa takto Kaňúr, či jako vidíme a jako sa sám nazýva Ritter von Habicht svojim pomstyplným plánom odával, stála na planine kolo vatry hostina. Barance sa boli dopiekli, kaša devarila, — i hodovalo to všetko o závod, zalievajúc smäď mädomcom; a ti, čo mali groše so Sabíniným vínom.

„Chlap si Matej!“ hovoril Kudlák, a po-

dával kus pečene Hrabínovi, ktorý i minulo-nočnou bitkou, i dlhou jazdou, i najbližšie prešlým pasovaním vyhladovený, nedal sa dvaraz núkať; ale jedol až mu len tak v ústach chrapšťalo.

„Čo to za posolstvo od veľkomožného pána Jiskru?“ dozvedoval sa starec. „Či hádam jeho milosť Drienčany svojou návštevou poctiť chce? . . . či budú nové výpravy?“

„Hm,“ odľukoval Matej, myslíte si, že som straka a že vám všetky tajomstva našich veliteľov, pán Bôh jich živ! vyrapocem? Jazyk na uzde! hovoril pán Jiskra, keď nás sem posielal — a jako viete báta Kudlák, takým pánom sa poslúchať musí! Ostatne, báfa, netrúpte mä so svojimi výzvedami, lebo bars som jakým junákom, také pletky ani len mne nesveria; i nech ma čert bere, až viem, načo a s čím sme sem prišli. Jak vás dačo omína, spýtajte sa môjho nepremožiteľného rytiera z Tábora a na teraz z Drienku, ktorého — sto striel mu do duše páralo — minulej noci Rozgoň okalicil — ten vám snáď dačo o našom dnešnom príchode pošopne.“

Netrvalo dlho i zavrešťaly trúby, zahrnely bubne — a svobodným ruchom tu von k novej zámočnej službe otúžená vojenská chasa, poberala sa pekným poriadkom za vysoké múry hradu.

Zpadný most zdvihol sa; i bolo ticho, pusto všade tam, kde pred niekoľko okamžieniami trma vrma, huk a tresk vojanských ihier sa ozýval.

(Pokračovanie nasleduje.)

Z l a t ý p l u h .

Poveš ľudu. *)

I.

„Deti, deti, čujte že ju,
Tú poviestku!“ . . . Tie sa smejú!
„Nesmejte sa; ešte si vás
Prikuje strach, prikuje čas.“

Ale deti — jako deti,
Tým vždy smiešok z tvári svieti!
Jim dosť starca Plachu zočiť,
Smiechom v kolo hneď sa točiť:

*) V župe Gemerskej od Sirku po Rákoš je dolina Červeňany a nad nou bradlá Železníka „Červeň-Kameň.“ Pod nimi v doline „pri studni“ tajný sklep otvára sa, keď na „Kvety“ čítajú v chrámoch sväte paššije. V sklepe zligoce sa zlatý pluh a veľký poklad, ktorý kedysi bohatému kňazovi zbojníci ukradli. Had ozrutný dvihne sa na každého, kto by v taký čas nohou kročil do sklepu a sklep zarúti sa praskom, keď na paššijách dozpevujú „Ameň.“ Šuhaj sbie-

„Placho, Placho naplašený,
Ver že si nám utešený:
Brada sivá, hlava lysá,
Nohá krivá; nepodtkni sa!“

Ale Placho naplašený,
Včera, dnes — vždy zostrašený
Divo vieti čiernym okom,
Volá zblížujúc sa krokom:

„Deti, deti, čujte že ju
Tú poviestku, preč krivajú
Nohy; stihu, pokoja niet
Od mladosti, už od sto liet.

Brada mrazom obelieva,
Hlavu slnce opalieva,
Vetry rozfúkali z nej vlas,
Údy na trň vysušil čas.“

I zas volá: „Čujte že ju!“
Kým neztíchnu, neznemejú;
Keď kol neho začnú sadať,
Začne jim Placho vykladať:

II.

Na Červenom na Kameni,
Kde ten kolmý skaly zraz,
Belely sa hradu stany,
Prebýval tam slavný knaz.

A pod hrdým zámkom dole,
Kde dnes už len strosy skál,
Šírilo sa krásne pole
V neprehliadnu oku diaľ.

Čo raz kopce okopnely,
Pole zaschlo v prvšiu jar,
V rákoš chodil národ celý
Pred jasnú sem knaza tvár.

A jasný knaz vítal sbory
Vzdávajúce jemu česť;

Rady dával, súdil spory
Bezbožníkom na potrest.

Keď sporiadal správu krajny,
Biele junce priahať dal
V pluh, schovaný v kys' sklep tajný,
By polá tie pooral.

Pluh ten zlatom stkel sa ziarmo;
Lemeš, črieslo, kolá, styk,
Rohy, driek, os, oje, jarmo
Sú zlaté a — čudný zvyk!

Bo, vraj, čím viac ruky knaza
Brázd zoraly hlbokých,
Úrod*) zrástal, — mizla zkaza —
Tým viac v polích širokých!

III.

Dlho dlho moc čarovnú
Zlatpluh v rukú knaza mal;
Hojnosť chleba nevýslovnú
Lud každý rok z pola bral.

Len raz zbojci zlata chtívi
Vlúdili sa v hradu byt, —
Vpustil jich kys' sluha lstivý, —
Vlámali sa v tajný skryt.

Drahý poklad unášali —
V tom čuj zátras, lom a tresk!
Hradby tie sa zosypaly,
Skaly zpukal hrom a blesk.

Podvod, zboj tam zkazu vzaly;
Neznať, kam sa podel knaz.
Ostal — kde prv hradby stály, —
Kremä kolmý skaly zraz.

I pod hradom zlatú nivu
Zarútili strosy skál;
Znať len horu pustú, divú,
Kde knaz pole oral, sial.

rajúci tam zimozeleň videl a zkúsil to všetko; — ale od tých čias nemá stania, blúdi a volá na deti, by počúvaly jeho poviestku. To sudba jeho, že smel podívať sa na tajomný poklad. — Tolko z ludu. — V prítomnej poviestke zlatý pluh vyznamenáva jarnie, zem zúrodňujúce dážde; knaz vyznamenáva slnce, čo pôsobca a vladateľa krásnej jarnej a letnej, menovite i hromovej doby; poklad vyznamenáva úrody zemské a dary prírody; stavec Placho samú medzi ludom potulujúcu sa poviestku či ducha večne povestiacieho, ducha povestí. Pomenovanie „Placho“ smyslel a dodal som sám. — Lud náš napospol bájosloví o pokladoch v zemi ukrytých, tam hadmi strežených a na jar lebo i o Jáne takto otvárajúcich sa. Pôv.
*) Ten úrod miesto tá úroda vzato z vianočného raňajšieho pozdravenia: Pán Boh daj na poli úrod, pri dome priplod! Vidz Sborník Matice Slovenskej, sväzok I., str. 173, ako i v celej povesti tamže, str. 190 a 191. — Ináč výš udané slovo užívame najviac len v množnom čísle: tie úrody. Pôv.

A pluh? — pochovaný leží,
Požehnanie zmizlo s nim!
Rok za rokom tajde, beží,
Lud mrie hladom velikým.

Darmo brázdí, prekopáva
Zem, nedá mu prajný zrost;
Na zlatý pluh očkáva,
By ju zbrázdil na hojnosť.

Raz preca len lútosť malo
Dobré nebe nad hladom,
Čudesnú moc nazpät dalo
Tým zakliatým pokladom.

Kým na Kvetý*) lud paššije
Sluchá, tvorí zbožný kruh:
Sklep tajný sa sám odkryje,
Zligotá sa zlatý pluh.

Kam zažari v šíre polá,
Osvieži jich k úrodám;
Zavre s' na „Ameň“ zápola;
Ale koniec nehodám!

Lud bezpečne orie, seje;
Len poklad ten ni zočiť!
V živote sa nezasmeje,
Kto by smel tam raz kročiť!

IV.

Nevdojak došiel som k nemu
Raz k pokladu čudesnému;
Sbieral som tam zimozeleň.
Deti, deti, veď čujte len!

Nad mnou nebe otvorené,
Pred mnou sklepy ozorené
Pluhom žiarnym, zlatom čistým;
Neveril som očiam hmlistým!

*) Kvetná nedeľa, dominica palmarum. Pôv.

Lež tak: lemeš, črieslo, kolo,
Oje, jarmo zlaté bolo.
Ja detsky rád! — Kročím, siaham,
Že ten poklad sebe zhabám —

V tom zpoza pokladu z kúta
Skáče na mňa had ozruta;
Hodím sa zpät; praskom kameň
Zavrel s'; — v paššiach znelo „Ameň!“

Všetko ztíchlo; — len ja horou
Šuštím, praštím nohou skorou;
Vlastného sa šustu lakám
A od strachu padám, klakám.

V očiach sa mi zlato mihá
I jak ten had na mňa čihá,
Čujem jak doznieva „Ameň“
I jak praská Červeň-Kameň.

I v bok skáčem, behám v diale,
Vytkýnam nohy zsinale;
Vidíte som hlavou lysec,
Bradou až po pás šedivec.

Iba, dietky, kedy tedy,
Keď vás hrbka kol mňa sedí,
Mám pokoja na okamih,
Mám k rozprávke chvíľočku, stih.

V.

„Deti, deti, čujte že ju,
Tú poviestku!“ — Už s' nesmejú;
Sedia, sedia ešte za čas,
Prikoval jich tam strach a das.

„Deti, deti, čujte že ju,
Tú poviestku!“ — ešte znejú
Sloa Placha jak ide v dial,
By pokoja, stania nemal.

Pavel Dobšinský.

Š t u d e n t i .

(Humoreska.)

„Časy, časy, časy dávne.“ *Spievanka.*
Boly to za časy, keď sa ešte tam, kde páchaly. Boly to za časy, keď ešte starí prísediaci stoličného súdu, v atile a pantalónách, pod šablou a vysokým pinčom stoličné shromaždenia pilne a vážne navštevovali, —

keď si v tých shromaždeniach najprednejší mužovia maďarskí, Széchényi a Kossúth, najväčšie sotízy pohovorili, — keď ešte ani rychlonožky, ani virílčov, ani bieleho Uhorska atď. atď. nebolo: v tých „blažených, dobrých“ časiech bývali v bočnej, od museuma druhej ulici študenti.

Jejich bydliskom bol chudobný, jednopátrový domček. Nedôverujúce si vlastným nohám, stál opretý jedným bokom o dom susedný; z druhého a od zadku otočený bol malou zahradkou. I obsahoval štyri izby, dve na vrchu a dve na zpodku; jedna z nich domovou paňou, a tri obydlené boli našimi študentami. Domček ten „študentským holubiencom“ bol nazvaný.

Spodniu predniu izbu obývali štyria synovia Múz, predstavujúc jakoby štyri čiastky sveta, štyri doby roku a štyri rozličné elementy. Posluchači — práva, lekárstva, ľubomudretva a merníctva — tvorili ten štvorlístok.

Zvláštny opis tej izby nepodáme, lebo v nej nieto, čo opísať. Štyri slamené postele, ku každej taký stolec, „ad latus“ postavený, potom stolík, štyri kufríky, a jedna schránka so štyrmi pripravami; v každej priprave mal každý osobitne svoje skromné rúcho: to bolo celé jich Eldorádo.

Priestranosť izby bola taká, že keď si jedon chcel kabát obliecť, musel vyjsť pred dvere, aby si ruku o stenu neoškútil. Slúžila ona študentom hospodu nemavším za „lapis refugii“, bola jim „herbergom“, kým si hospodu nenašli.

I teraz sa tu taký „facirend“ šuhaj merník, Villibald R., rodom z Moravy, uhniedzil. Bol to huslista výborný, v tom žil a tým sa i živil.

Jedon tichý jarní podvečer rozbehali sa naši študenti na všetky štyri strany sveta, každý po svojom, — muchy rozháňaf. Len Villibald zostal doma. Skládal svetochýrnu operu — druhú po „Norme“: — „Pokapala na salaši slanina.“ Vyšiel mu knôt, ale nie z opery, lež z lampy, a olej; aby teda nebolo „operam et oleum perdidit“, — pobral sa do sklepu pre obe tie látky. Vokolokol nôtami garnírované husle vyloziac na postel, prítvoriac z niutra obločnice, tašiel do sklepu.

Navracajúce sa s olejom domov, napadlo

mu, že veru i doháň kúpiť treba. I vrátil sa; aby ale olej so sebou miest a do izby vrátil sa nemusel, vložil sklenku krátkou rukou z ulice do okna. A tu vidí jednu táblu zabitú. Pokrúti hlavou, mysliac že asnad daktorý z kamarátov navrátiac sa domov a nenauidúc klúč od dverí, vybil táblu, aby touto neriadnou síce, na každý pád ale kratšou cestou do salónu vstúpiť mohol.

Kuká, kuká jedným okom cez dieru; potom keď nič nevykuká, sladkým hlasom zavolá: „Ondřík, pipík zlatý, či si tu?“

Keď odpovedí nedostal, volá ďalej: „Gusto, Karol, Ferko, ste to vy?“

Tvrdošijná tichosť.

„Ale trúbi, však ťa vidím, trebars je mračno, jako sa tamto mimo steny faháš.“

I pochytí kus odlomeného skla, a hodí za stieňou. Volačo sa uhne, padnuvšie na zem sklíčko zaecvendzí.

Villibaldovi zlé jakési tušenie prse preháňa a jedným skokom bol na okne, a vidí, — čo vidí? Vidí schránku otvorenú, batoh na zemi a v pozadí manevrujúca mužskú postavu.

Villibaldovi sa chytro rozum precúdil.

„Ej! šestnást hrmieň bohov, veď ja teba precedím!“ vyrečie, a hodí sa jako divý máčok na kmína. Silným svojim pádom zrútil i tajnú postavu pod seba na zem, ktorá hlavou tvrdo o dvere búši. Pravou rukou mu chmatal šatkový úzol na hrtáni, krútiac nim rezko jako kolčekom na huslách.

„Počkaj, veď ti ja natiahnem strunu,“ kričal nad nim.

Ale ten jeho blíženeč tiež neznal žartu, a bol by nášho Villibalda iste kúskom končitej ocele medzi rebrami poštekli, keby tomu krikom o pomoc volaním nebol predišiel.

„Kmín, kradoš, zbojník, lotor, oplan,“ a všetky na to vzťahujúce sa epitheta vyvolal, jako mu práve na pamät uviedol „psí psotár,“ jako en, Moravan súc, maďarský slovník — szép szótár menúvať zvykol.

A tu, — jako keby sa plný včiel klát pästou búšil, i keď mravcom pokojnú kopu papekom rozrýpeš a tieto nadurené a nabaláchané behajú, — ba, — nehodné ale pripodobniť — i jako keď ošípaná v krdli zakvičí a všetky k pomoci sa sbehnú: no nebodaj, — ale na vlas tak i rozpapraní stu-

dentí na Villibaldovo kvílenie v okamžení sa shfkli, a dvere práve „a tempo“ vyvalili.

Na kmínovi ležal Villibald, na Villibaldovi dvere, a na dveroch celý „habaus“ študentov valil sa celký tak, jako kedysi Zriňský so svojimi junákmi hrnul sa von zo Sihof-hradu!

Villibalda s kmínom v nepriateľskom objatí skoro na figy roztláčených, vytiahli z pod pekelnej brány na svetlo.

Už či náhodou, a či volaní, neznám — ale dobehli i ostatní obyvatelia tohoto salónu. Poslední z nich medicus, kupujúc práve u „graislera“ večerniu stravu, dopočul túto strašnú historiú. Inokedy ukladal si pre lepšie pohodlie prešované do dákeho makulára ukrútené máslo do vačku, a grošový chlieb, „berdó“ nazvaný, pod vysoký klobúk. Lakom pomútený strčil teraz berdó do kabáta, a maslo pod klobúk a — letel jako svetrený domov.

Tu sa predstaví hriešnym jeho očiam netušený obraz dobre sortírovaneho skladu každého kalibru študentov.

Prosred nich stojí bladá jako kyslé mlieko trasúci sa kmín. Jedon koniec okolo krku mu založenej žinky drží právnik Andrej K. I tento chudák už jako baňský radca zomrel!

Pri schránke na zemi rozprestrená je plachta, na ktorej zo všetkých príprav vytiahnuté parádne obleky pometané ležaly. Na samom vrchu skvel sa medikov brunastý so žltými gombíkami kveker. Krydlá mal rozťahnuté jako kvočka nad kurčaty.

Nad pohľadom týmto medikovi srdce horko zakrvácalo.

Rozložený Villibald, vyťahujúc zpod postele husle a rozmetané nôty, volá s indignáciou: „Nuž, či ti ten oplan má kus muzikálneho citu? Fúj, haňba a posmech, moje kompozície pod postelou! Ale počkaj, veď ti ja zanôtím trištvrti taktu.“

Noskievič, vysoký so škrofulosným ranavým hrdlom Poliak, kričí: „Ondřík, ty si jurista; povedz, či ho môžeme obesit?“

Karol sa ohlási: „Hlasovať páni; i ja som za to, obesit ho, ale kde? Ja, bračekovci, primeranejšieho miesta neznám,“ obrátil sa k Noskievičovi, „len jak sa na teba zavesí. Vystri ruku... taktó... no... pozrite, či je nie hotová šibenica?“

„No, kapitálna,“ ozve sa belohlavý s čer-

veným noštokom filosof, „bolo by to už potom naozaj: „Ece jugo nexi pendent...“

Hoc merito potest dicere conjugium.“

„Hore ho!“ povie druhý filosof, „na výšku vyšších vedomých cielov.“

Gusto medik na to: „Nič to — anatomicky musí vykapaf. Najprv mu hlavu skalpírujeme, a potom mu ju týmto obuškom „abreptis e dorso loris“ trepanizujem.“

„Nie trepanizovať, ale roztrepať po slovensky,“ vyvolá volakto.

„Moje nôty, moje husle taktó zneuctif, štvrtif ho!“ šomre merník Villibald.

Na to predstúpi bohoslovec so sklopenými očima a pološeptom riekne: Nieže, drahí bratia, len nie vraždiť. Keď chcete zločin trestať, zavrite ho dakde, a dajte mu postif sa, kým dušičku nevyppustí.“

„No to, bysfu Bohu! radšej sa dám šest raz obesit, jako mám raz hladom umret,“ vykladá medicus. I chytiac bohoslovca dvoma pästama za bradu, hega ho: „Ej luridus, i ty by si nežral za štyridsať dní kobyľky, zedol by si radšej i koňa.“

„Obesit ho, obesit,“ zavolá viac hlasov.

„Páni, väčšina rozhodla! Teraz ale, kto že tú čestnú úlohu vezme na seba?“ pýta sa Gusto.

„Nuž ty medicus, prívykaj k remeslu,“ doloží Ondrej.

„Nie, Ondřík mój, vešať ľudí patrí do oboru juridiky, jako to už do sytosti povrázok v tvojej utlej päčke dokazuje,“ s poklonou dodal medicus.

Ferko, ktorý už chvilu s neporušenou pozornosťou na rozpálenú tvár medicusovu hľadí, pristúpi mu pred samé oči: „Ale Gusto, čo ti tu tečie dolu nosom? Nepotíš sa krvou, ani to nie je voda — čo ti teda kvapká?“

Skumavým prstom škrabká mu po nose. Medicus siahne za klobúkom, počúhajúc vrch hlavy, zrazí z nej kus masného papieriku, topené ale horučosťou a nahatené maslo, prúdi sa potôčkami predešenou tvárou.

„Lala, tvoj nos nové žrielo na petroleum! No nerob si nič z toho, kamarát,“ teší ho Karol, „nepripúšťaj si to k srdcu: Wer chmiert, der fährt,“ deklamuje i drží mu kahanec pod nosom. „Škoda by bolo masla; sem kvapkaj kamarát!“

„Rozprávaš tiež jako Salamonove noho-

více, ty Cremastes; ja by si ho tiež radšej do žalúdka jako do srdca bol pripustil.“

V tejto všeobecnej vrave, kde každý, jedon nad druhého múdrejšie rozprával, a nikto nepočúval — zjaví sa vo dverach policajná, od hlavy do päty ozbrojená, osoba.

Zjavenie toto prvý pobadal bohoslovec, a jednou rukou na kmína, druhon na policajta ukazujúc patheticky vyvolá: „Una harum veniet, quae tibi dicet abi!“

Vstúpením polície, vzal nahlý súd koniec.

Podávajúc kmínovi galantnú ruku, pojal ho so sebou, z druhého boku kráčal Ondřík nepopustiac povraz z ruky, jakoby brava na trh hajčoval. Prv, kým sa von vymleli, dostal kmín od každého viaticum tým, čo práve kto pri ruke mal.

„Páni, to nesvobodno; nie ste uprávnení ho biť,“ ohlásil sa policajt.

Chasa sa len smiala, a so spevom:

„Už nám idú, už idú,
Čo mu dáme k obedu?
Treffrei s oškvarkami
A na večer lobodu.“

stúpali študenti dva a dva na ulicu.

Jako ortút k ortútu priteká, a jako malá hřba pýta viac, tak sa po uliciach potulujúci študenti pridružili k tomuto slavnému sprievodu. Prevyšujú na počet bars jaký magnášský pohráb valili sa ku mestskému domu. Otvoriac bránu v pustili trabanti zlodēja s policajtom dnu. Keď sa ale za nimi celý sprievod vtláčit chcel, zachlopili jim pred nosom vráta, a študenti prinútení boli vrátiť sa s dlhým nosom domov.

Druhý deň nasledovalo vyšetrovanie.

Zlodej sa vyhováral, že neznajúc geografiu, v úplnej nevinnosti mimoidúc, videl otvorený oblok. V tom domnení, že je tade priechod do susednej ulice, vošiel do izby, kde ho Villibald tak nemoresne dostihol a pritiskol.

Túto ináčej veľmi romantickú vyhovorku tvrdošijný mestský kapitán uverit mu nechcel odsúdiac ho do chládku a diaetnému mestskému pohostinstvu. Po dvoch týždňoch ho zase pod slávnosťou sv. Jána na moste videli. Pravdepodobné je, že si tuto zase cez vačky divákov, rukama cestu do bočnej ulice prerábal.

Náš hrdina, Villibald, našiel si medzitým hospodu v susednej ulici.

Kto vysoko leze, ten hlboko padne!

Neznám, či toto bolo pohnútkou, a či iné príčiny; dost na tom, nespával on v posteli, ale na zemi, u prosred izbičky na rohoži. Od obloka z dvoch strán, visely mu na klincoch háby, pod oblokom stála z ľahkého dreva, a ľahkého obsahu truhlička.

Posilniac sa podvečer po dennej práci, dvoma pečnami chleba, tak rečenými berdovami, uložil sa na unížený brloh, podložil päst pod ucho, prikryl ľahkým svedomím a tenkou plachtičkou, skrútil sa do págla jako húsenica v kapustnom liste — a usnul snom spravodlivého!

Čo sa mu snívalo, nenachodí sa zaznamené nikde; ale muselo to byť čosi príjemného, lebo sa usmieval na hlas.

V tom sa pod okno snívajúceho Jakuba prikrádza tajná jakási zababušená osoba: „No len vo tme svieťa moje hviezdy,“ povedá Schillerov Wallenstein. *) Zaklope ľahunko na oblok; — keď sa nikto tam dnu neohlásil, presvedčiac sa, že obyvateľ chyžky dosky strúha, vytiahne z vačku terpetínovou masťou, diachilon rečenou, natrenú asi dve dlane veľkú randu, prílepí ju o sklennú tablu, a tak ju potom bez všetkého brinkotu a štrngotu vtláčí dnu. Preborenou už dierou strčí ruku, začiahne na zvrťlík, a otvoreným oknom vkročí tichúnko a opaterne do izby.

Na ľadičke zastal, a pristaviac dych, načúval za okamženie chrápanie Villibaldovo. Presvedčený o bezpečnosti, siahol rukama na pravo a lavo, a — čo zachytiť mohol, pošlo pod pazuchy.

Villibald odľúkol: „C cis, G gis, ope-kance hryz . . .“

Obávajúc sa, aby Villibald z nôt nevypadol, hodí mu prstom bozk, a s poklonou „Pah, gute Nacht!“ vyletí šibenec s Villibaldovou toiletou von oknom.

O piatej ráno bolo už v študentskom salóne živo.

Prívetivé slniečko otvorenými oknami do niutra s úsmevom nakukalo, v ktorého svetle sa študentský prach v kotúčoch krútil.

*) Nur im Dunklen glänzen meine Sterne.
Schiller.

V posteli rozvalený Karol chrúmal kus berdóva, večerní to pozostatok. Zahryznúc chutne, sprasťí mu pod ocelovými zubami.

„Ešte kýho dasa! Hľadte že, veď je tento berdó hrozienkami plnený!“

Ondrej sa lahostajne prizre.

„Ehm . . . hrozienska, Karolko! Len pozri, jako ti tuto prehryznutý šváb nohou, tento chvostikom, a tamten hen fúzom mrdá“ ukazoval Ondrik.

„Ach, ach, — obludy, nuž vy chcete so mnou raňajkať? Niks tralala!“

I povyberal z dierok dnu vleznutých celých a poprehryzovaných švábov pokojnou myslou za nôžky; a smietol ostatok s tou najlepšou pochútkou do poslednieho maku.

Kým sa Karol takto krmil, pripravoval si pred zrkadlom Gusto papierové, také domarobienses kráglíky okolo krku. Ferko ale bielou nitkou na čierne nohavice sviňský bób do súkna obalený miesto gombíkov prišival. Andrej vyložiac vše jednu vše druhú nohu na okno, vlašiac slinami škatulku, drhol keľou liešiac čizmy.

V tom pripáli pod okno, jakoby z buka Villibald. Bez klobúka, naprsníka, bez kabáta, len v nohaviciach a — bosý. Slzy tečú chudákovi lícami jako lojová svieca.

„Ach, bračkovci, pozrite, už som obriadený!“

„Ký že ti je, ký čert! Nuž a hrom meddenný?!“ odpovie mu chytro rýmujúci medicus.

„Oj, ty slepý Trochanter, či nevidíš, že ma jako lipu ošarpali?“ utiera si Villibald do rukáva zarosený nos.

„Obkradli ta!“ vykriкну všetci v accorde.

„No, na môj dušu, preto si v tak hlbokom neglizé,“ zalomiac ruky doloží Ferko.

„A kde máš habeas corpus?“ pýta sa jurista Andrej.

„To je u troch čertov,“ odvetí fikajúc Villibald.

„Hla, bračkovci, vás som osvobodil a sám som upadol do brindze,“ vojde olúpený Villibald do izby.

„Hja, medice cura te ipsum, hovorievate nám lekárom,“ poznamená medicus.

„Reč s pletkami, rozprávaj nám radšej, jako sa to stalo.“

„Jako sa stalo? Nuž takto sa stalo,“ utiera si Villibald zase nos. „Včera som behal po meste jako kopov so svojimi huslami. Kebych bol rovnou čiarou stúpál, bol bych asňad až do Amsterdámu zabehol. Domov sa vrátiac, lahol som si po večeri, i bol som hned boží. Proti ranu sa mi sníva, že z jednej kuchyne pes proti mne vybehol. Hlavu mal v hrnci strčenú, z ktorého iste bol maškrtil. Nevidiac pred seba, tmlil sa z boku na bok. Ja zdvihnem palicu a fuk psa po hlave, respective po hrnci; hrniec sa rozpadol, prvé ale, čo mnou vysvobodený pes urobil bolo, že ma za nohavicu chytil. V tom sa prebudím, a vidím, — čo vidím? Vidím — nevidenú viac moju kuadrobu na stene. Oblok vybitý, otvorený, a moje háby — fuč!“

„Nuž a pulidery ti nepošly za druhými parhály?“ pýta sa Ondrej.

„Tieto pulidery,“ pleskne sa dlaňou po stehne, „mal som na sebe. No keby ja to bol tušil, že tak vzácnu návštevu dostanem, bol bych spal v čizmách, v kabáte ba i v klobúku! Keď budem gazdom, vezmem si do posteli všetok majetok: kutáč, koryto, omelo všetko, všetko, všetko. Jestli budem mať sviňu, budem i s tou spať i s celou jej familiou, aby mi ju neukradli. Nuž tak!“

„Ale je to preca len smelosť,“ doloží Karol, „v noci ta ísť kradnúť, kde vo due nič nenajde.“

„Oj, ty libella múdrosti, či mi nevyniesol celý ausstaffirung? No, ale keby ja toho bol polapil, bol by ja tomu kyjom zanôtil a mol!“

„Jak nie cvamol,“ odvetí Fero.

„Bolo by bývalo i c dur,“ povie Gusto.

„Ba povedz c durk,“ dosvedčí Andrej.

Keď Villibald po prehliadnutí zpusošenej svojej izby jako Jeremiáš nad rozváľaným Jerusalemom kvílil, našiel na zemi stratený roztrhaný pugillár a v ňom navštivenky i jedno luttriové reškonto. Kamaráti jali sa hned nálezok preskúmať.

Na navštivenkách hrubými písmenami tlačené bolo: „Krišpínus de Nadrágy, artium liberarum magister.“

„Hm, škoda že si ešte praedicat „z Kabátovej“ nevylepil,“ šomre Karol.

Rozžialený Villibald chcel reškonto potrahať, čo mu ale kamaráti nedopustili. I umie-

nili si, že reškonto verejne ohlasia, a síce nasledovne: „Istý statočný pán zapomnel si pod časom nočnej návštevy u nižejpodpísaného reškonto; i vyzýva sa týmto úctive, aby sa cieľom jemu odovzdania strateného reškonta u nižejpodpísaného v Brindzovej ulici pod č. 133 ustanovil.“

„On sotva bude tak všetečný, svoje stratené reškonto vidieť! Čert nespí, — a tak máš nádej z lotterie vyhrať,“ rozkláda Andrej.

„Ach, horká moja nádej; nádeja kože zdiera,“ s tým strčil Villibald reškonto neďbale nazad do tobolky,

Teraz statoční priatelia rozmýšľali, ako svojho v omáčke postaveného Villibalda vyštafirujú. Posadili ho do širokého „sella curulis“ nazvaného stola, a donášali mu svoje dary, jako ti traja králi od východu. Medik vytiahol starý vysoký pinč zpod postele, a zatruč čerמידlom biele ošúchané hrany, postavil ho, jakoby Dózu korunovať mal, poslušnému Villibaldovi na hlavu. Hlava sa mu v klobúku stratila jako myš v kostole. Jak sa mu partica na pleciah nepristaví, nuž mu pinč nohama jako čizmy vyzúť môžu. Vytiahli chlapa z kadluba. Hádali sem, hádali tam, jako tej nehode odpomôcť. Konečne Ferkovi svitne, — vybehne do kuchyne, i donesie trojnoh tak rečený tripus, otrepe ho do klobúka, a tento teraz, — ačkoľvek trihranný — po pravde „polygonum irregulare“ — stál mu nad očima len milá vec.

„Passirt!“ povie Gusto, „vyzeráš ani veštec in tripode.“

Následoval za tým náprsník a kabát. Tam ten bol veľmi dlhý, tento prikrátky. Rozvažovali, či by kabátu na spodku, a lajblíku

na vrchu nesvedčalo. Ostali ale len pri normálnom poriadku s tým dodatkom, že si chomut na uši vyhne, a — aby mu z rukávov ruky nezutekaly, pripravili mu cez prsty štrupne. Z gombičiek sa len strapy potrhavých obálók kolengaly, podobné lupinám liekových orechov, keď z nich luštiaky povypadávaly. To uznávali za predmet podriadeného významu; atobôž, že teraz móda je, kabáty nezapínať. A tak bol švihák hotový od vrchu hlavy až po členky. Tu sa ale vyskytla najväčšia prekážka. Každý mal len po jednom páre čiziem, a z tých sa i tak ani jedon nehodil. Nastalo lamanie hlavy — ale čo figel, to groš!

„Sem kvaky,“ zavolá Andrej s triumfom; i vezme kefu a mazivo, a jak liešti tak liešti mu bosé nohy, kým sa nesvietili jako kordovánky.

„No, čeladník, teraz vyzeráš jako trebars jaký aethiopský princ, a môžeš ísť bárs i za družbu.“

Na uverejnený oznam majiteľ reškonta, jako to naši vtipní šuhajci predpovedali, nehlásil sa; i prešlo teda do majetku Villibaldovho. O niekoľko dní za tým pribehol Villibald jako bez duše, hodil trojnohový klobúk o stól, a za ním šesdesiat zlatých.

Reškonto vyhralo skutočne; ešte jako dneská viem, boly to nasledujúce čísla: 6, 25 a 48 — ambo terno. Krádež bola vynahradená, a čo sa zvýšilo, prepíjali prvému majiteľovi na zdravie.

Kto ale šťastie probovať chce, nech postaví tie čísla.

Probatum est!

Dr. G. K. Zechenter.

Indian k milenke.

(Dľa Coopera.)

Preč tú kušu!... jazierko sa húpe —

Zlož krpčoky, nech oddýchnu nohy!

Večernia žiar v mrkaní sa kúpe,

Cez kvet a list sušká pozdrav mnohý;

Neboj sa tygra, sred kvetnej zahrady

Levhart neblúdi — a nelezú hadi.

Hľad! jak jasnosť v krásny závoj dúhy

Horu kryje, jak svieťa oblaky!

V západ klonia s' slnka lúčov pruhy

Sta zralý klas, v ňomž pokrm storaký.

Hviezdy sú hlati*), ktoré v noci toku

Blystia sa slzou v tmavom neba oku!

Spievaj a čuj!... zatíchly pramene,

Ztíchli ptáčky, ešte nezdriemali;

*) Hlat = kryštal.

Pôv.

Útly vetrík listím palmy stenie,
I načúva tvoj spev vesmier celý.
V poklidu blahom džumuria hviezdulinky,
Svet celý oviaľ pocit sladulinký.

Pod, milenko! neboj sa... veď býva
V každej kviezde jedon duch, čo stráži
Srdce tvoje, keď ho žiaľ rozrýva
A keď osúd nešťastím ta dráži;

To duch, čo tvoju krásu vždy zachráni
Pred jedom hada, pažerákom saní!

Vidz, tam sestry tvojich očí v páre!
Živé kulky, jak oheň so zlatom
Blnkocú tam na vzdušnom oltáre;
Duchy tróna v jích pablesku svätom!
To meteory! — a v jích iskier lesku
Držia nad tebou duchy stráž nebeskú!

Oj, poď milá! tešme sa v pokoji
Volá nás les zelený a chladný.
Vieš, tam voľnosť s lúbosťou sa poji
A vrchov štít dá útulok vlnadný...
Vidz, našu chatrč vínový kmen kryje —
Poď!... veď v nej blaho našej lásky žije!

Z pozostalých rukopisov: *Eudovita Kubániho*

Modlime sa a bime.

(Z M. Czajkowského.)

I.

V Kyjove, veľkom to meste, kde meč
Chrabrého vyštrbil v zlatej bráne šrám pre-
pamätný na pozdnie časy, kde rezké voje
Smelého zanechaly v srdcach pekných Rusi-
niek nezaniklé stopy, prechovávané v pove-
sfach i sdelené dcérkam skrze matky, na
ktorého tróne panovali Igorovci, Vladimirovci,
Izaslavovci, o ktorého vladárstvo domáhali
sa voľné pluky rezkých Kozákov, veselých
Drevlanov, divokých Pečencov, i bojovné čaty
detí Mongola, — všetko to sa okolo preto-
čilo, ryjúc hlbokú koľaj do pamäti ľudu. Sen
zanikol, ale divné báje jeho obrazotvornosti
tkvia vo vyobrazeniach i po dlhom dlhom
čase, i odbleskujú sa tak jasne v myšli, jako
by sa len teraz boly staly. Dnes Kozáctvo
zaplavilo okolie i hradby mesta, Kozáctvo
rezké i bojovné, neskrutené úzdou i hrdé;
zora to svobody ľudu, tvrdá skala voľnosti,
silné rameno pobratimných Lachov*).

Čo to tie zvony storakými hlasami hu-
čia vo veľkom tom meste? Zvučia spanile i
okuzľujúce, a povetrie rozrážajú v millio-
ných smeroch, hučia ozvenou na všetky str-
ny, v podskokach šumejú po zrkadlovej plo-
che siného Dniepru, šumejú v haluzách vy-
strelených v nebo sosien, jačia v zalomách
skál i hynú v nedosiahnuteľných oku stepach
Čo to za davy ľudu jako vlny morské plynú
po ulicach, utierajú sa, križujú sa v rozma-
nité podoby, a dosiahnuc brány kostola hro-
madia sa, podrastajú i nákladom valia, jak
príval vody v rozpukline už zkazenej hroble?
To deň Čudo Michala!*) hody slavné a hlu-
čné po Ukrajine! Deti tej blahej zeme, ne-
vinnejšie v citoch, jak nevinná panenskost

či Visly, či z hôr Karpatských lebo Če-
ských, z ponad mora Adriatického či Bal-
tického príjdúci doň — preniknúť je ci-
tom počty, vsťahujúcej sa na koliebkou svojho
rodu. Nieraz popriato mi bolo mluiť so
Slavianmi rozličných krajov; každý na to
svedčil, že Kyjev je arcislavianským mestom.

*) Kyjev je opravdivou koliebkou Slavianstva,
cezeň preplavievali sa ľudia slavianski, roz-
lievajúc sa po Europe. Žiadne mesto neza-
kúsilo toľko nápadov, nebolo svedkom toľ-
kých premien, čo Kyjev. Je čosi divného
v položení, v povetrí, v budove mesta, že
každý Slavian, či už z nad brehov Dunaju,

*) Na Ukrajine sú obrady náboženské spojené
s upomienkami národnými, na nich po služ-
bách Božích odbývajú sa besedy a tance.
Čudo-Michala je slavnostným sviatkom v pr-
vých dňoch októbra — na celej Ukrajine
svätý Michal jako vojín, jako víťaz nad

jích stepov, nedotknutá dosiaľ rukou ľudskou; prv než začnú krmiť smysle radosťou zemskou, chcú napojiť dušu modlitbou ku Tvorcovi, ďakovať za jeho dary, prosiť u trónu Najvyššieho o záštitu proti zlému.

V Sofijskom kláštore otvorily sa cárske vráta; blesk sriebra, zlata i drahých kameňov, jak blyskavica rozžatým svetlom tiskal sa do očí *) — a patriarcha vynesúc nad hlavu obraz Boží, zaspieval hlbokým, trasavým, ale i dojímavým hlasom: Hospody pomiluj! Hospody pomiluj! — Ľud trikrát uderil pokorným čelom do zeme, i trikrát povstal, jak bujné lodyhy zbožia zchýlia dolu vetrom nútené ťažké klasy, a po chvíli povznesú do neba hlavy, ozdobené pozlatistými korunami. Dva dlhé rady černcov**), oblečených v čierne šaty, prespevovali litanie: Svätý Bože! svätý Veľký — a ľud neshodnými hlasmi odpovedal: Pomiluj ny — a podivnosť spojených hlasov, divnej harmonie ohlas rozbíjal sa po sklepeninách chrámu. V ústach ľudu prosba, na tvárach pokora, a v očiach taká bohobojnosť, taká túžba po budúcom živote, že sa zdá, jakoby všetky duše boly na vyletenia z tela do krajiny večnosti prichystané.

V sried tej hromady nábožného ľudu, v sried toho sprievodu kňazov a mníchov, kto je ten Černiec, čo vyniká hlavou nad iných tak, jak keď labuť panuje povznesenou šijou nad stádom husí, ktorého ruka v zapomenutí na prítomnosť, na dlhú reťaz ubehlých časov takú obratnosť poskytuje horiacej hromničnej sviečke, jakby mečom vládla? Nohy pri začiatku zbožného pochodu zvolna sa pohybujúce naraz začínajú dákosí krčovite triasť

diablom je vo veľkej úcte — sviatok jeho zázračný pod menom Čudo-Michala je sviatkom národným — po dedinách i po mestách tvorí hody. Slovo práznik znamená i odpust, obrady i hody naraz spolu od-bývané.

*) Obyčaj v gréckom obrade, otvárania cárskeho vrát i náhleho ukázania príbytku, kde slúži kňaz sv. omšu, krom tradicijnej vernosti, má za seba to, že ľudia spravia istý druh hlbokkej úcty pred Bohom.

**) Černci, zákonníci čili mníši v cirkvi gréckej — oni jediní sú v gréckej neženatí. Kláštory mníšskych veľmi je málo v Rusku, a černice či mníšek ešte menej.

sa, i tak živo dvíhaly sa, jak by maly stúpať na výlomy vydobytého mesta; v očiach temno-sivých jastrabej bystrosti mihoce časom žiara tak ostrá tak silná, jak hadiaca sa jasnosť strely perúnovej; a keď vetrom alebo voľným kyvnutím hlavy kapučňa v tyl odletí i odcloní tmavý vlas nepravidelne rozsiaty po hlave i čelo otvorené, hrdé a prísne: každý vtedy ľahko čítať môže jakby rozpaleným železom vtisknuté znamenie: navyklosť to rozkazovania i neskrutenú vôľu pred nikým a ničím jedine pred Bohom. Ačkoľvek Černiec usiluje sa pokornou vierou pokryť výrazy tvári, zapríčinené výbuchami pohrávajúcich sa v ňom citov — marná práca — znaky tie sú tak častie i tak zjavné, že záclona neustále odvíjať sa musí pred každým okom, i pred tým najmenej zvedavým človekom. Každý sa pýta, kto je ten mních, ktorého telu tak je dákosí podivne v mníšskom habite, jako veslu vojanskej čajky *) v rukách útlej dievčiny?

Kto je ten mních? pýtajú sa medzi sebou bratia Černci; dva roky je, jako prišiel medzi nás, i ani slova o jeho rodnom kraji, o jeho rodine — on jak žula nemý, na činené mu otázky; on jak žula hluchý na roztržitosť kláštora. Sotva sú skončené obrady cirkevne, stráni sa nášeho tovaryšstva i obracia blúdivé kroky svoje medzi skaly i pobrežie Dnieprove samotný, ľuďom vyhybajúci, žiadnym slovíčkom nás neoslovil, a preca jakousi mocou nadľudskou putá nás ku sebe i panuje nad nami. Pri čom všetci mlčíme, aby sme ho neobrazili, staráme sa odhádnúť i vyhoveť jeho vôli, viacej ho šanujeme i bojíme sa ho viac jak predstaveného kláštora. Patriarcha musí znať jeho tajomstvá; často prechádza sa s podivným zamysleným bratom, a keď domnieva sa byť s nim o samote, vzdáva mu úctu jako mocnárovi zemskému, áno i väčšiu! Kniežatá nieraz korili sa na kolenách pred hlavou cirkevne, a tu patriarcha zdá sa koríť čelo pred jednoduchým mníchom. Kto je ten človek? kto je ten človek? neustále dopytovali sa mníši; ale žiaden neopovázil sa popustiť úzdu svojej zvedavosti; a jestli že ktorý smelší otvoril ústa, slovo mrzlo pri svojom východe a tak hlucho znelo, že ho slyšať nebolo mo-

*) Čajka = kozácka loďka.

žno; jazyk onemel poslúchajúc vôli, a myšlienky ničily sa i hubily samy v sebe — taká bola divná, nepochopiteľná moc toho človeka! Nemožno dopátrať príčinu tej vlády vyššej duševnej nad pospolitými ľuďmi; je to uzol sily úmyslovej, ktorého rozviazanie nachádza sa v rukách Stvoriteľových. *)

II.

Skončili sa modlitby. Dvere kostolov sú pozamikané, a v nich tichosť hrobová. Zvony umikly, áno i provazy čo pohybovaly zvučiaci spiež tak boly nepohnuté, že najmenšie trasenie sa nepozorovalo; — ulice boly pusté, domy zavreté, a len psi a mačky vláčia sa kdetu mestom; riekol bys, že mor pretiahol nivočiacu všetko metlu po veľkom tom meste. Ale za to je na pažitiach pred bránami, na násypoch pevnostných radosť i veselosť, šumia cymbaly, vreštia husle, hučia bubne, mládenci a deviče ihrajú sa i tancujú, a za každým skokom tancujúcej devy splyvajúce po pleciah vlasy so služkami povievajú i odbíjajú sa farbami dúhovými.**)

Starec a baby posilňujú sa mädovcom a pálenkou, a veštice (znachorky)***) predpovedajú budúcnosť: dievčine muža, vojínovi (mládenčovi) slavnú i bohatú korisť, a starcovi dlhé letá. Vykriky veselostí prerážajú jako strela chmúry; nik nemyslí o ráne, každý teší sa sám so sebou i s tým čo ho otáča. Úprimnosť, bratstvo i útecha rozťiahly nad nimi dlane svoje. — Deti prírody, užívajte blahú

*) Konaševič Petor, nazývaný Sahajdačným, je bezpochyby najväčším človekom Kozáčiny. Bol atamanom za 24 roky po dvakrát; prvýkrát zložiac úrad, išiel do Kyjeva, kde vezmúc hábit čierca, oddal sa s celým zápalom službe Božej — pri tom bol predstaveným akademie Kyjevskej, jedinej toho času v celom Rusku.

***) Dievčatá ukrajinské dľa obyčaje svojho strojného nosenia sa zaväzujú okolo slúch ohromné množstvo rôznobarevných stužiek, konce jích splyvajú po pleciah.

***) Žiadna slavnosť nemôže sa zaobísť bez „znachoriek,“ veštíc; ony to predpovedajú budúci osud dievčaťom i mládencom; predpovedanie to odbyva sa rozmanitým spôsobom: alebo sledí okom na dlani po úhloch a záhyboch skladov ruky, i z nich predpovedá budúcnosť; alebo vylieva vosk, lebo hádže bôb i šošovicu atď.

rozkoš, kým jed vycibreného sveta neprijde zničiť váš pokoj samolubstvom, závišťou i nedôverou.

V tom čase, keď veselosť i radosť rozliehaly sa v stranu ku Bilgorodke*) nad brehom Dniepru nižej Piečar**) sedel Černiec na kameni; v ruke ruženec, ktorého patriky ustavične sa cez prsty presúvaly. Či na modlil, či hlboko dumal, odhadnúť nemožno, bo hlavu mal zpusenú ku zemi, a a kapučna zavisla nad čelom a prykryla oči. Slunko zašlo za hory, mrak šerý rozťiahol sa po zemi, i mesiacik tvár zvedavú vystrčil kus z čierneho oblaku, a mních jak sedel tak sedí nepohnutý, i keby nie preberanie prstov po ruženci, domnieval by sa človek, že to socha vytesená zo skaly, priodiata v šaty mníšske.

Ani veselé spevy, ani hručná hudba nedoletujú k jeho ušiam, len Dnieper vrie i búri sa, vetor šumí po pobrežných nivách, v šachorinách divé kačky kváču, a v hlbine plahočí sa štika. Mních ľúbi nemý odpočinok polouspanej prírody, bo zrútil kapučnu z hlavy, zatočil zrakom dumného vladára po Dniepre, a potom jakby žaloval na svoju rozčulenosť tekavú, vzniesol oči plné skrušenosti ku nebu i riekol: Bože! Tvorca všetkých vecí! prepáč chvíľovú slabosť tvorcu svojmu,

*) Bilgorodka o dvadsať verst vzdialena od Kyjeva na ceste z Radomyšľa, mestečko nepatrné; tu nekdy bola hranica medzi Ruskom náležajúcim do Poľska a patriacim kniežatstvu ruskému; po oddaní Rusku Kyjeva skrz Poľsko tu bola hranica. Medzi ňou a Kyjevom leží násyp, nazvaný nektorými násypom Trajana; ústne podanie hovorí, že Žmija, vódea Kazarov či Hazarov, opanujúc na čas Kyjev, kázal učiniť ten násyp nevoľníkom pečenským pre opevnenia sa pred nápadom Drevlanov i Ikoroscánov.

**) Piečary, diery podzemnie ponad Dnieprom; podanie hovorí, že sa spájajú pod zemou s jaskyňami Moskovskými, ačkoľvek nikto o tom sa nepresvedčil. Šlak jích založenia hynie v zapomenulosti predošlých vekov. V dierach Kyjevských nachádzajú sa do dvoch stov rokov svätých i blahoslavených; mnisi tamohjší ťahajú ohromný zisk z ukazovania oných tiel zvedavým a ešte väčšie z obetí skladaných pobožným ľuďom; i treba zaďakovať mníchom, že jaskyne tie poriadne a čisto sú zachované.

pred ktorým triasli sa najmocnejší mocnári zeme, a ktorí teraz zohýna kolena svoje pred tebou i prosí o šťastie a voľnosť pre rodniu zem, o odpustenie hriechu pre seba.

Sotva že domluvil ostatnie slovo modlitby, začul v diaľke člapotanie vesla, povstal na nohy, a postava jeho obrovským tienom odbleskovala sa na sklenenej hladine vody osvetlenej blyštiaceho sa mesička. Od poludnia tuhým behom klza sa po rieke temná dákasi tóna — čo raz bližšej, čo raz bližšej; objavuje sa prednia časť hybkej čajky, prehybuje sa postava veslára, rozpoltuje sa voda na dve strany, biela pena na ďaleké pobrežia fľka, a čajka jak strela letí — letí prikrým polkolom, i zvracia sa k brehu: zaškrípel piesok — už zastala — a bubliny rozbúrenej vody jakby v tanci kreslia tisícere kolá po rieke — veslár skokom šťuky vyšvihol sa na zem, a šabla zavendžala, otrúc sa o drobné skála na pobreží.

To zjavenie sa prechádzajúceho kozáka, ten štrkot zbrane, jak zo sna vzbudilo všetky čustvá v mníchovi; srdce radostne biť začalo v hrudi, krev zakypela, i jak iskrou mlunnou zatriasly sa všetky údy; ruka to po fúzoch, to po šable pozdáva sa siahať i zatvorila sa krčovite najdúc jedno, a nenajdúc druhé.*) Jakási rozpomienka v očiach jeho sa snuje — ta postava Kozákova nenie mu neznáma. I zblížil sa, odkryl rysy obličaja i fúz do polovice šedivý: mních poznal Zuja, dávneho pobočníka atamanského, odvrátil sa, i chcel skryť tvár do kapucne; ale Kozák, jak sokol bystrý, zastál pred nim, chytil ho za ruku, a bozkávajúc ju riekol: Otče atamane! ty chceš ujst pred svojimi deťmi, a vspíname ruky ku tebe i mluvíme: Sahajdačný, čo nás víťazne sprevádzal na Tatarské Hany, na Trebizond i Synopu, pod múry Carihradu, —

*) Všetci čerenci nosia fúzy: stanovy kláštor-
ské to dovoľujú.

na Budziacke hordy,*) potrafi nás vyvieť i z osídél zrady!

Tu oči atamana zahorely ohňom divej bojochtivosti a udatnosti; vytfskal pobočníka mluviac: Rodnia zem i voľnosť v nebezpečenstve!

Tak jest, otče atamane!

Chcel ďalej mlúviť, ale Sahajdačný pretrhol ho: Čas náhli: do zbrane, ta na koňa, na ceste dorozprávaš ostatok.

I pochytil za ruku Zuja i pádnym krokom spiechal ku kláštoru sofijskému, kde bydlel patriarcha.

Ataman vstúpil do komnaty, — Zuj ostal tu von — i nebavil sa ataman dlho.

I vyšiel von tak zmenený, žeby ho vlastnia matka nepoznala.

Ani znaku o mnišskom habite!

Šabla visí pri boku, za pásom blyštia sa pištoľky i kyndžal, na ramenách, barančinová kazajka a čiapka a na nej červený kolpak vlaje jak zástava na sťažni. Zo stajne patriarchovej vyvedené sú dva bujné rezké kone, čierne jak havrani, a na prsoch majú žltočervené škrvny jakby znaky ohňa frkajúceho, — hryvy jak hodbáv mäkké a lesnúce sa. Uzrejúc ozbrojených Kozákov, trikrát zahrehotaly i prikryli sa chvostami.

Sadol si na koňa ataman, vysadol si i pobočník.

Nič nemluvili, len pozreli na seba, stiskli nohami boky koníkov, zahvizdli — a kone razom uderili v štyri podkovy i leteli cvalom.

Ozvena na nádvorí i v bráne zahrnela hlasno, náhle i zanikla.

Ráno mniši prebudení divia sa, neužrúc tajomstvenného brata; otvorila ústa, kyvnú hlavou, pomodlia sa otčenáš, žehnajú sa, jakby sa jim bol čert ukázal; i budú šepťat po kútoch divné povesti za nejaký čas, a potom prestanú, dľa obyčaju sveta.

*) Bessarabia terajšia menovala sa Budziakom.

(Dokončenie nasleduje.)

Kamzík.

(Prostonárodnia povest.)

Od Nezabudova.

I.

Raz na Horehroní slavné časy byly,
Keď poľoval Matias kráľ na jeho holi.
Povest vám rozpoviem z tejto dávnej slávy,
Jak o nej poviedka i dejepis vraví:
Stojí kráľ pod bralom na svojej stanici;
Za nim Hronec a tak druhí poľovníci.
Páčte, tam kráľ stojí v zelenej čamare,
A hviezda sa blyští na nej v zlatoziare.
Na hlave klobúčik a vetierkom ranním
Z tetrova pierko sa prehybuje za nim.
Kapsa mu hodbávom pekne vyšívaná,
Drabými kameňmi puška vykladaná.
Prizrite sa jeho postave a tvári,
Jak z nich krása mužská divostvorne žiari!
Nad orličím nosom horí očí dvoje,
A čelom vysokým letia myslí roje.
Dobrota a prísnosť tak sa družia na ňom,
Jako slnko a mrak na obzore rannom.
A čo Hronec? To je šuhaj smelý, mladý,
Svalovitých údov, skalopevnej vlády.
Len na dolňom Hrone ten spevec náš Sladký
Hádam, hádam taký verš utvorí hladký
Jak Hroncovu silou kypiace rameno,
A červené ani z tisy vytočeno.
A taký hybký driek a okrúhle stehná
Nemá nik, len koho pán Boh z neba žehná.
I mrazy ho trápia, i ľudia zlí súža,
A líca mu kvitnú jako v máji ruža.
Košielka, kološne na ňom jak sňah biele,
Červenou šnúročkou rúbené umele.
Na hlave s baránkom čiapka mu belasá,
Spája sa slovenských bariev na ňom krása;
Tá krása nezmenná, či chvíľa, či leja,
Jak tri sestry: viera, láska a nádeja.
Stojí nize kráľa nepohnutý, nemý;
Zbroj mu pod pazuchou, valaška na zemi:
Len k západu okom sokolím vše striela,
Sluchom každý šuchot znalecky rozdiela.
Od strany západnej hanci obozrive
Dvíhajú na východ z vyskýd kozy divé.
„Z vyskýd, jich ložiska, strelorovným behom
Majú divé kozy letieť krutým brehom
Popri samučičkej kráľovej stanici.“
Tak to vyrátali hronskí poľovníci,

K západu sokolím Hronec okom striela.
Sluchom každý šuchot znalecky rozdiela.
Tu v oblačnej výši zrak orlov zastihne,
A šuhaj na kráľa živým okom mihne.
A kráľ mihom nazpät ten znak jemu dáva:
„Samopal v poriadku, korisť očakáva.“
A k západu zase Hronec okom striela;
Sluchom každý šuchot znalecky rozdiela.
V tom ti ptač splašená od zeme sa vije,
A čisté nebesia by chmárrou zakryje.
A šuhaj na kráľa živým okom mihne,
A jednoduchú zbroj ku plecu zodvihne.
I kráľ pušku dvíha a priloží k lícu;
V myslí predstavuje si on povichricu:
A divé kozičky tak ticho skákaly,
Jakoby sa ani zeme netýkaly. —

Medzičasia.

Škoda ta, kozička, škoda!
Jak podobný je osud tvoj
Osudu môjho národa,
Ktorý krivdy nivočí zbroj!
Tak ta od vód bystrých Hrona,
A z hôľ čarovného kraja.
Zahnali do Tatier lona.
Jak nás tisnú od Dunaja.
Vrah nás tisne na kamenie,
Kde niet zeme, nieto chleba;
No tým bližšie je spasenie,
Čím sme bližšie modroneba.
Blyskne sa raz na kríž na kráž,
A hrom z toho neba zletí,
A zavolá dobrý Bôh nás:
„Čo naháňaš moje deti?!
Či v lone krásnej otčiny
Niet dost miesta pre všetkých vás?
Prestaň! Lutuj svoje viny,
Kým k pokaniu máš ešte čas!“

* * *

Kozel vopred. Kozy vpravo, vľavo šebria,
Strihajúc ušíma, čosi zlého vetria.
V tom jich dva výstrely jak hromy rozpráša,

A počut Hroncov hlas: „Už je koza naša!“
Kozel by Hrajnoha od zeme vyskočí —
Padne... a zas hybaj!.. Král ho viac nezochí!..
Ej zočí, nezochí, veď našich hôr Vily
Hádam len nadarmo synkov nekojily!
„Sedem sto hrmených! hronský junák skrífne,
Pochytí valašku, pušku o zem mikne:
A zápät za kozlom rúti sa po grúne;
Zem sa trasie pod nim, zúkol vúkol dunie,
Jak keď prudkotoká riava vdol sa vála.
Nezastavia jeho priepaste a bralá!
Bo za rod a kráľa, pod ktorým vlast v kvete,
Položí on dušu i všetko na svete.

II.

Na celej stanici palba už prestala,
Len jej ozon hučí od brala do brala,
A berú sa strelci, sediaci a páni,
Zo svojich stanovísk ku kráľovej stani.
Tu Pavol Knez *) prvý vyjde zo sihlíny,
Srbín rodom, prvý bohatier krajiny.
Pod prievodom jeho víťazný boj bila
Slovenských sokolov neprevládna sila;
S ňou on jako trávu Pohan-Turka kosil,
A neraz i desať agov v zuboch nosil.
S nim sa vedie junák a jeho pobratym,
Andrej Sokol, pásom okrášený zlatým:
Za nim, jak dve hviezdy, dve pištole svieťa,
Až je milo pozreť na to Sriemsko dieťa!
I Viliam sa má k nim, župan zo Záhoria;
Smelo zneje jich reč, bo srbsky hovoria.
Pokladník kráľovstva, osvietená hlava,
Ján Rozgoň, ku brahu zhora sa podáva;
On viedol múdre a ľudsky vlasti spravu,
Národy nekrivdiac, zveličil državu.
Z kroku na krok ide, tu i tu zastane;

*) Pavel Knez (Mađari ho zovú: Kimizsi Pál) bol pod Matiašom kráľom gróf Temešský; Andrej Sokol, bán Sriemsky; Viliam, župan horvátskeho Záhoria; Ján Rozgoň, tovarník či pokladník kráľovstva; Benedict de Túrócz, janitorum, Andrej Pankrác (Vševlad), pincenarum, Štefan Perén a Ladislav Báthor, dapiferorum, Pavel Dombó a Ladislav Vessen, agazonum regalium magistrí; Michal Orságh de Gwoth, palatín; Emrik (Mirko) Zápoľa, bán Dalmatsko-Horvátsko-Slavonský a gubernátor Bosny; Ján Pankrac (Vševlad), vojvoda Sedmohradský; Ladislav Palóc, iudex curiae regiae; Mikuláš de Ujlak (z Novohradu), bán Machovský, Andrej Pankyrber, župan požunský či Bratislavský.

Vidno, že on ľúbi tie hory, tie stráne,
Čo sa zelenejú v blízkú i ďaleku,
Jako druhov svojho nevinného veku.
Krajobraz on vidí pred sebou z tej výše,
Jaký žiadna živá duša neopíše.
A čo? Hádam je nie ten náš slovenský kraj
Iba jedna dlhá a divokráсна báj?
Tu lahodí tvojmu večná zeleň oku,
A srieborný potok cez ňu v krivotoku;
Tam, jakby moc čierna s prírodou sa srekla,
Otvára sa bralo sta vráta do pekla,
A za nim fa baví výhľad utešený,
Vľavo bor a vpravo kameň na kameni,
Z ktorého svevolný vodopád mece sa,
A letí do lona zeleného plesa.
Tu sa dvíha Kriváň jako mladý obor,
Tam prostopašný Váh poskakuje si z hôr;
Potom s Besnou Skalou pasovať sa počne,
Počúva zakliatých zámkov hlasy nočnie;
Na dolňom Považí postenáva v žiali,
Keď popri mohyle dvoch bratov sa valí,
A napokon plače nad hrobom svobody,
Bo sa voslep rútil do dunajskej vody.
Za Rozgoňom vidíš z Turca Dobroslava,
Ktorý bol vidieku okrúhleho sláva;
Dôverník kráľov a muž velikej cnoty,
Velikáš a strážca kráľovskej paloty.
K nim sa pripojili Vševladovci dvaja
Zalúbené do krás tatranského kraja.
Len čo sa výhľadu krásou utešili,
Už bol okolo nich oku roztomilý
Veniec z kvetu nášho zemánstva uvitý,
Ku ktorému dal kvet i ľud pospolitý.
Zpredu rod Jazveckých rodina to slávna;
Z bokov rod Jesenských rodina to dávna;
Od zadu Revický a Petor Turánsky,
Potom Škultéty a Bogdan Svätójansky,
Tak Jan z Okolična, Kazimír z Kubína,
A pri nich z Revúce: Ormis a Kalina.
Títo dvaja boli mešťania poctiví,
Ktorých potomci sú ešte i dnes živí:
Jedon si za vernú družku vybral vedu,
A druhý priemyslom z domu vyhnal biedu.
I Košut nechybel, praded Ludovítov,
Ktorý sa slutoval nad psotou ubitou,
A, čo sa nestalo od veka do veka,
Utvoril v Uhorskej on z raba — človeka;
Len že mu odoprel rovnosť jak národu,
Pochoval mier vlasti a zlatú svobodu.
Ale časy príjdu a príjst musia ony,
Kde sa raz prebudia zo sna millióny.

A pieseň svobody pod Tatrou zavzneje,
Ó, splňte že sa skôr, vy sladké nádeje!
S nim si v jednom rade Lehockovei stoja,
Pokoja milovní, no súci do boja;
Jedon z nich na stráži stojí od polveka
U našich Thermopyl, u brány Prosieka,
Malatinský, Zmeškal a Branko z Palúdzky,
Madočan a Kysel spievajú idúcky.
Celý svet na ľahké plecía oni berú,
No držia národu a kráľovi vieru.
Za nimi sa blíža poľovníci hranskí:
Kajaba, Muraškyn, Korym a Polonský;
Závadský a Skokan, Baran Pohorelec,
Výtečný poviestkár a povestný strelec;
Tak Lihan a Kohár, a Kubán konečne,
Všetko to mladého Hrona deti driečne.
Poslední pradedom bol toho Kubána,
Za ktorým žiaľ k zemi ešte ma poráňa,
A ktorého pieseň, jak zlatá zornica,
Rumencom nadšenia maľuje mi líca.
A predpokonného pravnuke v jasnej žiari
Na nebi uhorskom lisknul sa — Koháry.
Tam vidno jak lezie po zrazu skalnatom
Palatín krajiny ku ostatným bratom:
Bol to Michal Orság z Gvotovian, a traja
Z jeho rodu nášho sú nádejou kraja.
Jarabé nádeje! Či nás nesklamete,
Keď mladí sokoli poliecu po svete

A uvidia jeho zvodivú nádheru?
Či biednej materi zachovajú vieru?
Tu zase horvátsky bán Mirko Zápola
Ku stani kráľovej domáha sa zdola.
Za nim sa tiež driape ku kráľovi hore
Lacko Palóc, sudca na kráľovskom dvore.
Tučný pán, jak niekdy súdu assessori,
Od ustatia mu tvár by plameňom horí;
Ústa napravuje ten syn pustatiny
Jakby riečť mal: „Škoda tej krivej otčiny!“
Keď ale pustí zrak po jasnom obzore,
Myslí: pekná to vlast od Tatier po more.
S nimi Perén, Dombó a Bátor sa družia
Ktorí jak velmoži pri kráľovi slúžia.
Mikuláš vojvoda a bán z Novodvora,
Vessen a Pankyrber k nim sa drú do hora.
A nádvorník a bán z odmeranej diali
I s ostatnými sa kráľovi klaňali.
A nádvorník a bán medzi pánov množstvom
Zastali si jako kráľovstvo s kráľovstvom.
Tu stáli jak bratia v rovných bratov vencí,
Nie jak priputaní, ale jak spojenci;
Plecom k plecu, ruka v ruke, pobratymi,
Práli Nemcov a bol dobrý pán Boh s nimi.
A teraz? . . . Dunajom všetko odplávalo,
Panstvo jedného nad druhými nastalo!
Nič nestoja dobrých ľudí rady múdre,
Nech do toho z neba strela jasná udre!

(Pokračovanie nasleduje.)

Povolanie štátu ohľadom národnej výchovy.

Sdcluje Pavel Hečko.

Pojednavše posial v časopise tomto o výchove národov v rysoch všeobecných, nastáva nám teraz i zvláštnejšie o veci tejto prehovoriť, a preto vziať do ohľadu i tie zvláštne okolnosti, pomery a sväzky, v ktorých národy žijú, ba i všetky tie duchovne živly, ktoré na ne mocne vlivajú. A ponevác nie len dľa nášho, ale i dľa výtečných paedagogov presvedčenia, od rozumnej, šlachetnej a krestanským duchom previevanej výchovy, všetko blaho národov, krajín a ľudstva závisí, nikto nám to jako vrelým cititeľom a milovníkom národa, vlasti a človečenstva zazlieť nemôže, že v behu dobre vždy mienených a z čistého srdca písaných pojednávani našich,

kde nás nikdy žiadna náruživosť, ale vždy iba svätosť samej veci viedla, oduševňovala a určovala: keď už teraz i v povolání štátu ohľadom predôležitej národnej výchovy prehovorme. Však každý stát priat si to musí, aby mal rozumných, osvietených, vzdelaných, morálne ušlachtených, zákonom z presvedčenia a ochotne poslušných, za všeobecné dobro zaujatých, pokojných, na svoju vlast hrdých a ju vrelé milujúcich, i jej jestvovanie, rozkvet, dobrobyt, blaho a slávu na srdci nosiacich občanov. Kto chce ale takýto krásny, všetkých našich námah a túžob hodný cieľ dosiahnúť, ten musí chcieť i podmienky, ku cieľu tomu vedúce. A preto hľa za to máme,

*

že dobre bude pojednať i o *povolání štátu ohľadom národnej výchovy*, aby keď štát tejto svojej svätej úlohe svedomite zodpovie, národy ho obývajúce, nie len s radosťou, bez všetkej vynútenej bázne ho poslúchali, ale zo srdca sa mu vo všetkom poddávali, a hrdí boli na to, že sú občanmi tohože v pomere k iným štátom presláveného a dobročinného, svojimi kresťansko-ludskými ustanoviznami nad iné sa vyznamenávajúceho štátu.

Od toho času, čo sa europejské štáty vymanili z vazieb bludných pochopov a ideí maloletého duchom a preto v mnohom ohlade surového, kresťanskej pravdy a spravodlivosti málo vedomého, chtivého, feudálneho stredoveku, a čo na spôsob utešeného, lady zmrtelej prírody roztápajúceho jara, povstaly ustanovizne štátne pre národy blahonosné, i čo latina vyobcována jest jako sredstvo vzdelanosti europejskej jediné: počaly sa štáty nie len o výchovu svojich občanov všeobecne starať, ale i o tom premýšľať, jakoby sa všeludská výchova spolu špeciálne národnou stať mohla. A toto je hľa slávne stanovisko europejských štátov nového veku, a heslo národov stanoví tá krátka, ale hlbokého významu výpoveď: „*Ty štát pečuj o narodnú výchovu svojich občanov.*“

A že toto stanovisko novovekých štátov pravé jest, i že to heslo národov mocne na nohy pomáha štátnim obciam, aby sa preslávily vo sväzku iných europejských velobcí, stvrduje sa historiou týchže štátov. Že *Anglia* vzdelanou, mocnou a bohatou sa stala, to môže zvlášte ďakovať rozumnej, národným duchom obživovanej výchove svojho občianstva; že *Francia* dlhé časy imponovala svojou mocou a slávou celej Europe, to dosiahla svojim národným vedomím a svojou kultúrou, a žila v tom obdivovanom nimbuse slávy, pokiaľ sa kresťanskej zásade, klaňať sa jedine Bohu a tomu čo je Božského, nezpreneverila; že sa rozorvaná v sebe *Italia* spojila v jeden mocný štát, to stalo sa iba povedomím národnej spolupatričnosti a oduševnením za cieľa vyššie a svätejšie človečenstva, kdežby národ svojou cestou pôsobiť mohol na rozvoji svojho pravého človečenstva. Že pokojné od dlhých čias *Škandinavska* (Norvégy a Švédy) pevne stojí na svojej postati, nemusí sa báť susedných štátov, a voľne rozvíja v sebe svoje

duševnie i hmotné sily, a vzdor svojej nie bohate nadanej prírode, je si vždy dostatočné, skveje sa svojou osvetou a vzdelanosťou i teší sa svojmu životu; to všetko dosiahlo jedine svojou kresťansko-národnou výchovou. Že malé v sebe a za našich dní značne pokorené *Dánsko* preca stojí a vedie pekny samostatný život, k tomu došlo svojim živým národným povedomím, vreľou láskou k svojej a svojou zaujatou za svoju vlastnú osvetu a vzdelanosť. Že malé štáty dakedajšieho spolkového Nemecka vysoko sa vyšlinuly v osvete všeludskej, staly sa učenosťou slávnymi, priemyslom bohatými a svojim riadom a správou šťastnými, to dielo mohútne účinkovavšieho národného ducha, ktorý ohraničovaný politickými mezami, duševniu, literárnu a mravnú jednotu nedal si vziať, a v pocitu tejto jednoty boriac všetky hate, vznášal sa cez různé zosobenosti svoje ku jednote národnej idej a národného života, ohnivým spoluzávođením na poli národných ustanovizien, vedy, literatúry, umenia a priemyslu. Že najväčší pred najnovšími udalosťami nemecký štát *Prusko*, jako taký hned po páde Napoleona I. vynikáť začal medzi inými europejskými štátmi, že slovo jeho malo nemalú platnosť v koncerte europejských národov, a že za našich dní dovedúť poraziť preslávenú svojou mocou Franciu, teraz stanoví blesku a slávy plné jádro v narodnú jednotu vstupujúcich kmenov širého Nemecka, spojujúcich sa vo federatívny štát na čele nemeckého cisára z Hohenzollernského rodu a domu; to docieleno mohútным *prusko-nemeckým* duchom, ktorý zapálený ideou národno-nemeckej jednoty, nie len zorganizoval sa v mocný politický štát, ale i vynikal nad iné pobratrené kmeny svojou čiste národnou výchovou, svojou vedou, literatúrou, priemyslom, podnikavosťou a vniutorňou činnosťou, až svojou politikou, vojanským umením a šťastím stal sa obdivovaným, dôveru vzbudzujúcim hegemonom nemeckých kmenov, a už teraz mocne zasahuje do štátnych rozvojev europejského ľudstva, spolu ale i do dejín človečenstva.

A čo rečieme o malom a preca vždy svobodnom, lebo za samosprávnych kantónov záležajúcom *Švajciarsku*? ktoré ačkoľvek zo troch různých národov sa skladá, pekne sa

rozvíja, v utešenej jednote žije, svojej svobode sa teší, duševne napreduje, mravne sa skveje, popri chudobe zeme preca v dostatku žije, millionárov v lóne svojom prechováva, a češť a slávu u sveta požíva?! Kto mu vydobil toto skvelé a šťastné stanovisko? Len volný národný duch, len chvály hodná národná snášanlivosť, len rovné právo pre každý národ a pre každého občana, len svobodný rozvoj kresťansko-národného ducha, ktorý školstvom výborným počínajúc, rozvíja sa ďalej literatúrou, upevňuje sa hospodársko-priemyslovou činnosťou, a vrcholí vo voľnom pohybovaní sa verejnom, najmä v mravnej povaha sákromého i verejného života!

Pohlíadnime ešte na mohútne a preslávený štát *Severoamerických, federatívne vo spolok múdro a mocne spojených obcí*, tu sa veľa národov v jeden politický sväzok nie len podľa mena, ale skutočne a živo spojilo. Tu popri centrálnej jednote, ktorá je i v tom najsvobodnejšom štáte nevyhnutne potrebná, panuje dokonalá samospráva v politický sväzok spojených jednotlivých štátných obcí a národov v nich žijúcich, jako *Anglov, Irov, Škotov, Francúzov, Nemcov* a v najnovších časiech i *Čechov*. Jako politické právo pre všetkých je jedno, tak i právo národnie pre každý i ten najmenší národ je jednaké a vo svätej úcte sa povždy chová. Čo krom spomenutej, ničím nemýlenej samosprávy pojedinných krajín v tom je zvlášte patrné, že národná výchova či pospolitého ľudu a či vyšších (vlastne bohatších) vrstiev národa je úplne svobodná, užívanie svojej materínskej reči nikde nie obmedzované, aniž kladené prekážky náboženskému rozvoju, zvykom, mravom, charakteru, školstvu, literatúre a celému verejne sa javiacemu životu. Jako tu nieto žiadneho právneho rozdielu medzi občanom a občanom; tak nepanuje ani žiadon rozdiel medzi údom jedného alebo druhého národa, tým menej medzi národom a národom úhrnkovo vzatým. Lebo čo i centrálna sväzkového štátu vláda prirodzene vymáha jednu úradniu a diplomatickú reč, a tá je pre prevažujúci počet *Anglov anglická*, v jednotlivých krajinách vniutri jích hraníc toho niet, tu sa každý ochotne učí všetkým rečiam v krajine tej bežným, aby sa nie len mohol dobre dohovoriť s jiného jazyka občanmi a bratmi

v závodoch priemyselných, kupeckých, a vo všetkých záležitostiach pospolitého života sa týkajúcich, ale i pred právom bez tlumača mohol svoju pravdu a vec zastat a na sneme krajinskom, hovoriac svojim jazykom, mohol i tých rozumeť, ktorí zase svojim jazykom rečnia a pojednávajú o vecach celej krajiny a všetkých občanov sa týkajúcich. Národná výchova je tu tak ďaleko svobodná, že spolkový parlament a spolková vláda sa do tejto celkom nemieša, ponahávajúc ju úplne tak rečeným štátom a národnostam, cirkvám a rodinám; nieto tu rozdielu medzi privátnou a verejnou, medzi konfessionálnou a nekongfessionálnou školou, lebo tu sa väčšia váha klade na skutkom dokázanú učenosť, súcosť, schopnosť, mravnosť a charakterupnosť jednotlivca, ktorý ju i všade dokázat musí, chce-li k ďakemu úradu príjsť, než-li na všetky školské svedoctvá. Centrálny štát iba to vymáha, aby výchova občanov bola republikánska a mravná. Tento spolkový štát práve preto z centrálnej pokladnice ani babky nedáva na školy, lebo vydržiavanie škôl je právom a povinnosťou každej samosprávnej krajiny, ktorá krajina zase sväte šetrí národnosť všetkých svojich občanov, rovnou mierou jím merajúc v každom ohlade. Z tohoto sa už prirodzene zavierať sa, že v amerických spojených obciach musí sa národná výchova všetkých národov skvelo daríť, čemu je i skutočne tak, keď vidíme, že sa tam veda horlivo zo všetkých strán pestuje, že jej výdobytky i hneď praktične sa upotrebujú, menovite veda prírody obrovský postup učinivšia, k novým a novým vynálezkom a opravám v praktických závodoch vede, a tak i iné vedy, jako: filozofická, politická, právnická, historická, lekárska, vojanská a vychovávateľská, majú svojich slavných obrábačov a pestovateľov. Vzdelanosť, ktorú Európania radi civilisáciou a kultúrou menujú, nebýva tu iba povrchná k uhladzenosti mravov a k bontónu vedúca, ale javí sa z jednej strany ako rozvítie zdravého, ku všetkým závodom súcého a v politike zralého rozumu, a z druhej strany čo slachtenie srdca mravnými zásadami kresťanstva, prešlymi v život historických mužov, alebo vyvodivších v osobách v republike tejto preslávených, historická veda teda krásne služby tu koná národom! Že tu skutočne pečlivé

vzdelávajú ľudské srdce, a že Amerikáni svobodní súc, radi by ušťastlivit i iné štáty a národy sveta, potvrdzuje jejich sympathia a prajnosť svobode iných, a dokazuje jejich živý, nie tak v rečiach jako v skutkoch sa javiací duch náboženský, a milosrdné zaujímanie sa biedných a nešťastných ľudí, k jakým svätým účelom milliony dollárov temer ročite z dobrovolných obetí shromažďujú, tak že spojené obce na rozmnožovanie a šírenie krestanskej bible, viero- a mravoučných spisov, a na vysielanie missionárov medzi pohanov, sami toľko oferujú, koľko ináč sotva celá Európa obetuje. A čo rečieme o literatúre, ktorá celkom svobodne sa pohybuje a o žiadnych repressáliach neznajúc, tečie valnými prúdami praktickej osvety a vzdelanosti?! Už samé časopisy ju znamenite napomáhajú, keď o všetkom na svete pojednávajú a ničo snád vedy, umenia, závodu a spoločenského záujmu, ktorým by zvláštny časopis venovaný nebol. Ale tu ničo ani tak chudobného ľudu, čo by literatúru podporovať nemohol, a ničo tak nemúdreho a netečného národa, čo by sa vzdelávať nechcel. Preto jak periodické, tak i iné dobré a užitočné spisy nachodia tu hojnej podpory a odberateľstva nikde v Európe tak početného, že spisovatelia a redaktori opravdu, jako ľudia samostatní skvele žiť a vyššie ciele života napomáhať môžu!

Svobodné a výborne sriadené školstvo je ale bohatým, nevysýchajúcim prameňom tohoto živého, náš obdiv na seba obracajúceho literárno-kultúrneho ruchu. A školstvo sa tu zase musí daríť, lebo už v mládeži žije to vedomie, že bez náležitých vedomostí a osvety nemožno šťastne žiť na svete, a že človek bez ušľachtilého srdca je divoch; surovec a hlupec ale hrobár svobody; potom učiteľstvo mužské i ženské je tu znamenite platené a za svedomité zastávanie úkolu svojho i za pokrok vo výchove opravdu oduševnené. Tu sa iba ten obetuje učiteľskému povolaniu, čo má k tomu vlohy, zpsobnosť a chuť zvláštnu.

V Európe sa vec celkom ináč má, lebo tu väčším dielom štátna moc bezprosredne vľiva svojimi zákonami a ustanovizňami na školstvo a výchovu, a tak vedie i starosť o výchovu národov. No my proti tomu nič nemáme, lebo my za to nie sme za republiku

zaujati, že chválíme a obdivujeme volnú a národom ponechanú výchovu v svobodnej spolkovej obci severoamerikánskej; my sme práve toho presvedčenia, že sa v štáte monarchickom výchova táto tak dobre darí a tak požehnané pôsobíť môže, jako i tam, len netreba všetko tak prísne centralizovať, jako sa to deje, len treba národom v tomto ohľade volnejšie ruky nechať, len načím, keď už štátne školy jestvujú, udržujú sa a noví sa zkladajú, rovný a jednaký ohľad mať na národnú výchovu všetkých, ten jedon štát obyvajúcich národov! Lebo čomu sám Bôh dal osobytne jestvovanie, život a právo (národu), to žiadná ľudská spoločnosť a moc bez vekového násilenstva samalgamizovať, alebo v jedno stopiť nedovedie, násilenstvo ale je vždy veľký, sám sebou sa trestajúci hriech! Štát nie je k tomu, aby ničil duševne národy, ale je k tomu, aby zachoval a zvelebil tento jejich život, svojimi svobodomyseľnými a humanými ustanovizňami, a to ku svojmu vlastnému prospechu a zveladeniu. Lebo nie to činí štát mocným a slavným, keď on iba z jedného národa záleží, ale radšej tým mocnejšie a slávy si dobýja, keď z viacej národov sa skladajú, týchto národnému rázu tak hovíe, že mu celkom volný rozvoj necháva, a tento rozvoj všetkými silami svojimi napomáha, nelutujúc žiadnych prosriedkov k tomu, aby duševnie a mravnie schopnosti svojich národov, cestou jim vlastnou a vyžiadanou na najvyšší stupeň rozvitku priviesť mohol. Vtedy národy tieto, kolkokoľvek jich jest, závodíť budú vospolok o to, jakoby jedon druhého v učenosti, v umelosti, v schopnostach, v sile a v moci duševnej a v mravnej, v osvete a vzdelanosti, v zápale a obetovavosti slúžiť obecnému dobrému v štáte, predčiť mohol. Lebo láska k vlasti alebo vlastenectvo dá sa najlepšie takto kriesiť, budíť, udržovať a zveľičovať. Touto rozmanitosťou národných rozvojev a tou kruhovo k šredu a k srdcu organizmu štátneho zo všetkých strán a vidiekov vlasti prúdiacou sa rozplamenenou láskou, viacej získa a ináč sa zveľebí štát, nežli iba jedným jednotvárne a zdľhavo bez plamenitého zápalu k nemu sa chovajúcim národom! A jestli štát reče: „ja sa iba s jedným národom stotožňujem a o ten chcem jedine pečovovať,“ ponechávajúc ostatných jejich osudu,

aleh
ním
lial
osta
bez
moh
laho
s n
brán
van
neží
vrho

jetoh
rové
o 25
znač
z Ru
— Z
spevi
Chor

odbý
ešte
vztah

4
muj
sbielk

alebo zbudzujúc ich k tomu, aby sa v ten ním zvlášte vyvolený a obľúbený národ preliali: čo tu môže iného nastúpiť, jako že tie ostatné národy, ktoré jeho život, dobrobyt, bezpečnosť, pokoj a slávu na vždy pojsť mohly, od seba odpudí, k sebe chladnými a lahostajnými učiní, nech sa čo chce deje s ním, a k tomu budú tým nedôverivejšie pozerat na jeho kroky a tým neohrozenejšie brániť svojho života, aby v tom uprivilegovanom národe nezahynuly! Takto štát nič nezíska, ale náramne mnoho ztratí, keď zavrhol lásku a oddanosť veľkú službu mu pre-

ukazovavších národov a mocných v jeho živote faktorov. No štát si pomyslí, prinúťím jich preliať sa v ten môj národ, dobre, ale on nemá k tomu ani dostatočných prosriedkov ani dostatočného času; prosriedkov nie, lebo celé a už povedomé si národy vykorení, nemožná vec, času zase nie, že by sa k tomu pod násilienstvom stoeletia vyhľadávaly, národy ale žijú teraz nie v temnom a surovom stredoveku, kde násilie zvíťazilo mohlo, lež žijú v XIX. stoeletí, v ňomž národný princíp, alebožto právo k životu národnému po Europe triumfovať počína!

(Dokončenie.)

Z á p i s n i c a

prvého zasadnutia výboru »Živeny« odo dňa 17. januára 1872.

1. Shromaždenie zahájila p. predsedníčka.

2. Účty pokladníckine ukazujú, že majetok spolkový zrástol od posledného výborového zasadnutia t. j. od 1. augusta 1871 o 255 zl. 35 kr. Pri zbieraní príspevkov vyznačily sa menovite pp. Maria Makovický z Ružomberku a Zuzína Lojková z Tisovca. — Za zakladateľku I. triedy s úplným príspevkom 50 zl. r. č. pristúpila pani Ružena Chorvátová, far. z Blatnice.

Výbor prijal zprávu túto vo známomst a uzavrel vysloviť v zápisnici všetkým menovaným srdečné vďaky výboru.

3. Zpráva, že žrebová hra nemohla sa odbývať v určenú dobu preto, že nedošla nám ešte od ministerstva odpoveď na náš sem sa vzťahujúci prípis,

vzata v známomst a správe naloženo, aby ešte raz obrátila sa k tomuž ministerstvu, žeby sa tak žrebová hra v čas valného shromaždenia dňa 7. aug. 1872 previesť mohla.

4. O zbieraní cigarových vrškov oznamuje tajomník, že dosiaľ prišla šesťfundová sbierka od p. F. Kabinu, na ktorej sa súčas-

nili: sl. Terézia Tehlárová a pp.: D. Minich, farár v Modre, Al. Filípek, L. a J. Fiala, J. Šetina, dr. M. Mudroň, P. Strýčko, P. Valášek atď.; menšie sbierky že poslali: J. Kompánek, farár v Pruskom, J. Hurta a J. Urbach.

Vzata v známomst.

5. V záležitosti vydat sa majúceho »Almanahu Živeny« oznamuje tajomník, že sprava uznala za dobré z príčin financiálnych tak pokračovať, aby »almanah« ten vyšiel k valnému shromaždeniu, a po tieto dni že uverejní sa vyzvanie k spisovateľom a spisovateľkám o zaslánie príspevkov do 31. marca.

Vzata v známomst.

6. Ohľadom platenia členovských príspevkov,

uzavrel výbor upozorniť členov v novinách na jích povinnosť.

7. Budúce zasadnutie výboru bude sa odbývať dňa 15. mája 1872.

8. S uhodnotením zápisnice poverené sú pp.: Hermína Kohútová a Anna Mudroňová.

Značil:

Ambróz V. Pietor,
tajomník.

Literárne, umelecké a vzdelanostné zprávy.

Гласник епископског ученог друштва. Книга XXXI. (Hlásnik srbského učeného družstva.) Dielo toto, ktoré každý milovník srbskej a vôbec slovanskej literatúry túžobne čakal, leží pred nami. Časť bibliografická je veľmi pilne zostavená, za čo p. Novakovićovi, čo jej so-stavitelovi, veľmi sme zaviazaní. Divnou sa nám ale zdá byť vec ta, že učené srbské družstvo poprialo miesto článku Vl. Jakčićovmu, ktorý je starým pravopisom tlačený. Hlásnik, jako orgán učeného družstva, má predstavovať obraz duševného snaženia srbského, a tak má nielen duchom ale i zovňajšou formou re-

presentovať pokrok. Veď Vukovi pravopis pri-jalo družstvo za svoj; načo teda starého pra-vopisu? Dielo toto znamenité odporúčame všetkým milovníkom srbsko-chorvátskej lite-ratúry; i prajeme si, by i naša „Matica“ po-dobným dielom nás nabudúce potešila. Na zdar!

Nil Popov, professor na moskevskej universite, ktorý nedávno vydal svoj zname-nitý spis *Сербія и Русія* (Serbija i Rusija), vydal jako pokračovanie toho spisu *Сербія послѣ парижскаго мира* (Serbija poslie pa-rižského mira).

Listáreň redakcie.

P. T. odberateľov „Orla“ upozorňujeme, že nás prekvalil počet nedoplatkov na časopis tento z 1871 roku, i prosíme opätne ct. čitateľstvo, by nám známe svoje nedoplatky čo najskôr láskave doposlat ráčili. V nádeji, že mnohí ct. páni, ktorí sa o časo-pis náš posiaľ nehlásili, i nabudúce budú našimi pod-porovateľmi, — posielame jim I. číslo „Orla“; kto ho nazpät nepošle, bude čo odberateľ považovaný. Na literárno-kritickú prílohu „Slovesnosť“ hlásil i pred-platil sa nedostatečný počet odberateľov; i nemohli sme k tomuto číslu i pri najlepšej vôli ju pridať. Pokulhávame na poli literatúry, mnohí, najme z mlá-deže, žalujú sa, že niet slovenského spisu, kdeby na-dobudnúť mohli theoriu a úvod ku odbornému spi-sovateľstvu, že to a to nám chýba k rezkejšiemu vývinu na literárnom poli: a teraz, keď sme sa pri-chytili s tou najlepšou vôľou do tejto herculesovej ešte u nás práce, keď sme si za drahý peniaz zaopatřili z rozličných antikvarov potrebné k tomu spisy, keď nám prislúbili pomocnú svoju ruku naj-prvší v obore tomto spisovateľa naši, jako na pr. p. t. páni: prof. Martin Hattala, Dobšinský, Hečko, Nosák a jini, — teraz nemôžeme z miesta. I prosíme ct. obecenstvo naše ešte raz, by nás na poli tomto dľa možnosti podporovať a čo najskôr za odberate-ľov „Slovesnosti“ hlásiť sa ráčili. My všetko, keď sa prihlási dostatočný počet odberateľov, vynaložíme, aby sme obťažnému tomuto podniku vyhovelí; i vy-dáme s februárovým číslom „Orla“ „Slovesnosť“ dva hárkky silnú. Veď predplatná cena je len 1 zl. — **P. J. A. F. v P.** Vaše podarené práce radi uverejníme v našom časopise; i tešíme sa, keď vidíme, že mlá-dež naša, tento puk ružovej našej nádeje, našej bu-dúcnosti, na poli literárnom rezko si počína. Študujte len slavianske vzory, všimajte si i metriku pri bá-sňach, prečítajte si jich sami, opravujte a tak pošlite jich nám, i sami budete mať radosť z toho. Ostatne

Vaše, F. Kutlíkove a D. Laučekove duševné výtvo-ry, — buďte uistený — dobre sa čítajú i popri Sládko-vičových, Želových, Kubániho, Dobšinského, Neza-budových, Graichmanových atd. výtečných básňach a prispievkoch. — **P. J. K. v M. N.** Predošlý ročník možno dostať u nás za 4 zl. r. č. Dopisujte nám. Bôh Vám pomáha na nastúpenej ceste! — **Ct. mešť-remesl. spolok v Turé. Sv. Martine.** Veľmi radi posielat Vám budeme svoj časopis; len Vás, spanilo-myslní pp. mešťania prosíme, aby ste medzi známymi svojimi „Orla“ nášeho odporučat ráčili. Čím lepšie hmotne podporovani budeme, tým možno nám i Orla v každom ohľade zdokonaliť. Na zdar! — **Ct. čit. spolok v Str. a vo Sv. A.** Mileradi posielame Vám predošlý ročník „Orla“; i tešíme sa, že už sám náš ľud tak statne si počína, jako to Vy robíte. Verte, že len vtedy vidíme odmenené práce naše literárne, keď vidíme ľud náš za nami kráčať. Len vzdelaný voskrz národ schopný i hodný je slavného života! „Najprvnejšou prácou na Slovensku musí byť vzde-lanie ľudu.“ My Čechovia máme celú svoju silu práve vo vzdelanosti ľudu nášeho. Na jakom stupni vzdelanosti táto je, vysvitá na pr. z toho, že nebolo možno ani vláde ani Nemcom, kúpiť si pri voľbách ani jediného hlasu, ačkoľvek podávali chudobným roľ-nikom po tristo zlatých za hlas. Nenašiel sa jediný zrádca v celom národe. A čo vzdelalo ľud náš? Či-tanie novín.“ Takto písal nám jeden z náčelných vód-cov, pobratimného českého národu. Na zdar! — **P. J. Š. vo V. L. a J. K. v J.** Doplatky za „Orla“; patriace masse † J. Kalinčákovéj, sberáme i my, i odovzdáme jich základine pre pomník Jankov. Keby Vašu spanilomyslnosť i iní nasledovali, sišiel by sa pekný groš. Sláva Vám! — **P. E. L. v D.** „Orla“ posielat Vám budeme čo chudobnému učiteľovi za pol ceny. Hľadte odporučat časopis náš na Vašich stra-nách. Na zdar!

Predpláca sa u redakcie v Prievidzi (Privigye):

na Orla celoročne 4 zl. r. č., polročne 2 zl. r. č., na Slovesnosť celoročne 1 zl. r. č. — Študujúci obdržia oba časopisy za 4 zl. r. č. — Orol vychádza ročne vo 12 sošitoch 4—5 hárkov silných každého mesiaca na veľkej štvorke. Slovesnosť s každým číslom Orla na hárkku. Poslednie pošty nech sa udávajú.

Nakladateľ A. Sytniansky. — Kníhtlačiarско-účastinársky spolok v T. Sv. Martine.